
SÄKERHETSPOLISEN

2015

INNEHÅLL

Säkerhetspolisen 2015

Säkerhetspolischefen om 2015	4–5
Kort om Säkerhetspolisen	6–9
Samarbete för ett säkert Sverige	10–11

SÄKERHETSPOLISENS VERKSAMHETSOMRÅDEN

Överblick och budget	13
• Kontraspionage	14–17
• Ickespridning	18–19
• Säkerhetsskydd	20–23
• Personskydd	24–27
• Författningsskydd	28–31
• Kontraterrorism	32–35
• Utlänningsärenden	36–37

AKTUELLT 2015

Nationell säkerhet är en internationell fråga	40–42
Kunskap om Islamiska statens propaganda	43–46
Två män dömdes för terroristbrott	47
Terrorhotnivåhöjningen hösten 2015	48
Om Nationellt centrum för terrorhotbedömnings arbete	49
Stöd vid asylärenden	50–51
Större aktivitet i extremistmiljöerna	52–54
Så definieras terroristbrott	55
Säkra resor till länder med pågående väpnade konflikter	56–57
Information – en del i kampen mot illegal anskaffning	58–61
Rysk påverkan på opinionen	62–63
När säkerhetsskyddet inte fungerar	64–67
Medarbetarporträtt: Med stort ansvar bakom ratten	68–70

Säkerhetspolisen @SAPOsverige · 2 jan.

För säkerhets skull finns vi nu på Twitter.
Följ oss, för vi följer er.

SÄKERHETSPOLISEN TWITTRAR

Den 2 januari 2015 tog Säkerhetspolisen klivet ut på sociala medier och lanserade ett Twitterkonto. Den första tweeten fick ett stort genomslag. Före årets slut hade kontot @SAPOsverige 38 600 följare. Vår närvaro på Twitter är ett bra sätt att ha direktkontakt med allmänheten och öka kunskapen i samhället om vårt uppdrag.

ETT ÅR DÅ VÄRLDEN KOM NÄRA

Säkerhetspolischefen har ordet

LIKT ANDRA MYNDIGHETER och organisationer påverkas vi och vår verksamhet av händelser i omvärlden. Ibland är händelseutvecklingen så snabb och omvälvande att den tar både oss och våra samverkanspartner med överraskning. Uppgjorda planer får läggas åt sidan och prioriteringar får omvärderas. 2015 var ett sådant år för Säkerhetspolisen och mycket har sin grund i den pågående konflikten i Mellanöstern.

Terrorismens konsekvenser

I januari genomfördes två terroristattentat i Paris, ett mot tidskriften Charlie Hebdos lokaler och ett mot en judisk matbutik. En dryg månad senare genomfördes ett terroristattentat i Köpenhamn mot ett möte där den svenske konstnären Lars Vilks skulle framträda och kort därefter ytterligare ett attentat mot en synagoga. Ett redan intensivt internationellt samarbete mellan säkerhetstjänster och polismyndigheter tog ytterligare fart. Vi bidrar vid en sådan händelse med vårt kunnande och delar med oss av vår information i syfte att hjälpa det land som har drabbats. Därtill undersöker vi eventuella kopplingar till Sverige. Vi drar också lärdomar av attentaten och myndigheternas insatser för att själva stå bättre rustade.

I november 2015 inträffade terroristattentatet i Paris som skakade en hel värld. Det var en annan typ av attentat, ett mer omfattande och organiserat sådant, än vad vi sett att Isil tidigare legat bakom och därtill i ett europeiskt land långt från konfliktområdet. Till synes också med målet att skapa så många civila offer som möjligt.

Konflikten i Mellanöstern påverkar Sverige och Säkerhetspolisen på olika sätt. Personer från Sverige ansluter sig till terroristorganisationer i konfliktområdet i syfte att begå mycket grova brott. Antalet resenärer till området ökar alltjämt och närmar sig i slutet av året 300 personer. Förutom att begå fasansfulla gärningar på plats, kan de komma att utgöra ett hot mot Sverige och svenska intressen när de återvänder.

Samtidigt har konflikten i Syrien och Irak skapat en flyktingström av en storlek som Europa inte mött sedan andra världskriget. Många av dessa människor har sökt en ny framtid i Sverige. Den stora mängd flyktingar som Sverige har tagit emot, framför allt under hösten 2015, påverkar samhället och det politiska debattklimatet blir mer polariserat. Vi följer utvecklingen nära i de brottsaktiva extremistmiljöerna i Sverige för att tidigt kunna fånga en ökad aktivitet.

Komplex bild

Säkerhetspolisen undersöker om det finns enstaka personer i flyktingströmmen som kan komma att utgöra ett hot mot Sverige. Ett delvis hårt och polariserat debattklimat medför också utmaningar när det gäller skyddet av den centrala statsledningen, det vill säga våra högsta politiker i regering och riksdag, och möjligheten för dem att kunna utföra sitt arbete under trygga och säkra former.

Den bild som framträder är komplex, föränderlig och svårhanterlig och var en av orsakerna till att vi höjde terrorhotnivån till en fyra, det vill säga till högt hot, i november 2015. För Säkerhetspolisen ligger utmaningen i att behålla djup, bredd och långsiktighet. Vi

Isil=

Islamska staten i Irak och Levanten

”Vi står inte ensamma i arbetet mot terrorism. Flera myndigheter, den Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism och andra goda krafter i samhället bidrar. Regeringens nationella strategi mot terrorism, beslutad under 2015, pekar tydligt på det gemensamma ansvaret.”

får aldrig fastna i den senaste händelsen. Det gångna året visar tydligt att gärningsmän, tillvägagångssätt och val av mål skiftar. Vi står inte ensamma i arbetet mot terrorism. Flera myndigheter, den Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism och andra goda krafter i samhället bidrar. Regeringens nationella strategi mot terrorism, beslutad under 2015, pekar tydligt på det gemensamma ansvaret.

Utvecklingen i vårt närområde har lett till en alltmer osäker situation, framför allt genom Rysslands agerande. Säkerhetsläget är mer spänt än på länge. Vi kan notera att konflikter kan avgöras utan storskaliga militära angrepp, genom så kallad icke-linjär krigföring exempelvis påverkansoperationer och ekonomiska påtryckningar. Det är också en utveckling som träffar Säkerhetspolisens ansvarsområde.

Säkerhetspolisen i fokus

Vi deltar aktivt i samhällsdebatten och samverkar ständigt med andra myndigheter och aktörer, både i Sverige och internationellt. Under 2015 har många händelser och mycket av den politiska debatten haft bäring på vårt ansvarsområde. Vi ser det som självklart att vi syns och hörs i den debatten.

Vi för en tät dialog med våra politiker kring vårt uppdrag, vår förmåga och våra behov. Vi beskriver i media och på sociala medier så som Twitter vad vi gör, även om vi sällan kan berätta allt. Efterfrågan är stor kring att vi ska bidra med kommentarer och expertis. Vi tillgodoser det behovet så gott vi kan och i den utsträckning som är möjlig, bland annat med hänsyn till den omfattande sekretess som reglerar vår verksamhet.

Att vi under året som nybliven, egen myndighet för första gången har samarbetat med ett eget insynsråd, med företrädare för samtliga riksdagspartier, har visat sig vara en styrka. Att regelbundet kunna diskutera vårt uppdrag och vår verksamhet med folkvalda politiker är för oss ett av flera sätt att skapa förtroende.

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

KORT OM SÄKERHETSPOLISEN

Säkerhetspolisen skyddar Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Det gör vi genom att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet, bekämpa terrorism och skydda den centrala statsledningen.

Uppdragsgivare

Säkerhetspolisen jobbar på uppdrag av den svenska regeringen.

Myndighetsbildande

Säkerhetspolisen, i dess nuvarande form, bildades den 1 oktober 1989. Då fick myndigheten en relativt självständig ställning med en egen myndighetschef även om organisationen fortsatte att vara en del av Rikspolisstyrelsen. Den 1 januari 2015 blev Säkerhetspolisen en självständig myndighet som lyder under Justitiedepartementet. Säkerhetspolisen leds av en myndighetschef som också kallas säkerhetspolischef. Säkerhetspolischefen har därmed det högsta ansvaret och beslutsmandatet och kan på ett tydligare sätt än tidigare utkrävas ansvar för verksamheten. Säkerhetspolischefen rapporterar regelbundet till Justitiedepartementet.

Instruktion och regleringsbrev

Säkerhetspolisen styrs genom en instruktion och ett regleringsbrev. Båda beslutas av regeringen. I instruktionen anges exempelvis att Säkerhetspolisen ska följa händelseutvecklingen i omvärlden och snabbt anpassa verksamheten utifrån det som sker. Regleringsbrevet förnyas varje år och är sekretessbelagt. Där preciseras målen och uppdraget för Säkerhetspolisen det närmaste året.

Uppdraget

Gemensamt för Säkerhetspolisens olika verksamhetsområden är det förebyggande arbetet – att förhindra att brott över huvud taget begås. Säkerhetspolisen skyddar Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Det sker genom att vi förebygger och avslöjar brott mot rikets säkerhet, bekämpar terrorism och skyddar den centrala statsledningen.

Säkerhetspolisens verksamhetsidé

Säkerhetspolisen följer noga utvecklingen hemma och i omvärlden och analyserar de hot som riktas mot Sverige och svenska intressen. För att kunna skydda Sverige och demokratin måste hot och sårbarheter identifieras, bedömas och reduceras av oss eller andra.

31007

Utöver registerkontroller diariefördes 31007 stycken ärenden hos Säkerhetspolisen under 2015.

Säkerhetstjänst

Säkerhetspolisen är en säkerhetstjänst med ett nationellt uppdrag. En säkerhetstjänst arbetar för att höja säkerhetsnivån i det egna landet. Detta görs dels genom att avslöja och reducera säkerhetshot som riktas mot landet och dess skyddsvärden, dels genom att reducera sårbarheter i dessa. Säkerhetspolisen i Sverige, FBI i USA, MI5 i Storbritannien och FSB i Ryssland är exempel på säkerhetstjänster.

Styrning

Precis som alla andra myndigheter styrs Säkerhetspolisen av olika författningar och av regeringen. Det som skiljer oss från andra myndigheter är att merparten av styrande, planerande och avrapporterande dokument är sekretessbelagda med hänsyn till rikets säkerhet.

Regelverk

Säkerhetspolisens huvudsakliga uppgifter och ansvar framgår av polislagen som riksdagen beslutat om och av polisförordningen samt instruktionen som regeringen beslutat om.

Sekretess

Säkerhetspolisen försöker, så långt det går, att vara öppen med det vi gör och de slutsatser vi drar, men ofta går det inte av operativa skäl. Vi röjer inte våra arbetsmetoder och vi skyddar våra så kallade källor. När det exempelvis råder förundersökningssekretess i våra utredningar får vi, precis som Polismyndigheten, överlåta till förundersökningsledaren, som ofta är en åklagare, att ta ställning till vad som omfattas av förundersökningssekretessen.

Förundersökningssekretess finns för att en utredning inte ska kunna förstöras eller försvåras.

AVSIKT

HOT

FÖRMÅGA

Så blir något ett hot

Både avsikt och förmåga krävs för att utgöra ett hot. Utifrån hotbedömningar skapar vi förebyggande åtgärder.

Register

Enligt polisdatalagen får Säkerhetspolisen behandla personuppgifter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott mot rikets säkerhet. Vi får exempelvis behandla personuppgifter för att skydda personer i regeringen, eller då en person söker en säkerhetsklassad tjänst. Då kontrolleras bland annat uppgifter mot belastningsregistret. Säkerhetspolisen får inte registrera uppgifter om en person enbart på grund av personens etniska ursprung, politiska åsikter, religion, hälsa eller sexuell läggning.

Granskning

Förutom de organ som kontrollerar all statlig förvaltning, så granskas Säkerhetspolisen av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). SIN är en myndighet som har till uppgift att bland annat kontrollera Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter och om detta har skett i enlighet med lagen. SIN gör inspektioner på eget initiativ och kontrollerar på begäran av enskild om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller har varit föremål för Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling.

LAGAR
& REGLER

som styr
Säkerhetspolisen:
sakerhets-
polisen.se

Insynsråd

I samband med att Säkerhetspolisen blev en egen myndighet bildades ett insynsråd. Rådets uppgift är att utöva medborgerlig insyn. Medlemmarna i rådet utses av regeringen och representerar samtliga riksdagspartier. De följer verksamheten på nära håll och kan komma med råd och ge förslag till myndighetschefen.

RIKSENHETEN FÖR SÄKERHETSMÅL VID ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Riksenheten för säkerhetsmål handlägger samtliga mål och ärenden från Säkerhetspolisen. Den finns i Stockholm.

ARBETS- PROCESSEN

Så motverkas de brott som hotar demokratin

3. I trädets krona illustreras åtgärder.

2. I stammen bearbetas informationen. Utifrån vad som kommer fram fattas olika beslut.

1. I trädets rötter ser du hur underrättelser samlas in.

Hot- och sårbarhetsreducerande åtgärder, exempel:

RÄTTSPROCESS

Förundersökning

Åtal

Dom

- Beslut om persona non grata
- Samtal med personer/ uppsökande verksamhet
- Rekommendation till myndighet om förbättrade skyddsåtgärder
- Extern delgivning, t ex Polismyndigheten och andra myndigheter

Beslut om att vidta åtgärder eller bedöma om det behövs nya underrättelser

- **SLUTSATSER**
- **ANALYS**
- **BEARBETNING**

Inhämtning av information sker på olika sätt

37%

Av medarbetarna är kvinnor.

ca 47%

Av medarbetarna är polisutbildade.

LÄS MER:

Samarbete för ett säkert Sverige på sidorna 10–11**Hotbedömning**

Ett hot består av att en person, organisation eller främmande makt har en kombinerad avsikt och förmåga att utföra en brottslig handling, exempelvis ett terroristattentat. Man måste inte bara *vilja* utföra en brottslig handling, utan också faktiskt *kunna* utföra den. Detta kan ändras över tid och då måste Säkerhetspolisen kunna ställa om i bedömningen av huruvida hotet har förändrats.

Skyddsvärt

Sveriges demokrati, en fungerande myndighetsutövning, Sveriges suveränitet samt medborgerliga och mänskliga fri- och rättigheter är exempel på vad som är skyddsvärt. Information, platser och människor är vitala delar för att den svenska demokratin ska fungera. Exempelvis betraktas Sveriges försvar, riksdagens ledamöter och byggnader med viktig funktion som skyddsvärda.

Skaffa information

En stor del av Säkerhetspolisens arbete sker i form av underrättelsearbete. Underrättelsearbete bedrivs genom inriktning, inhämtning, bearbetning, analys och delgivning av information. Inhämtning av underrättelser sker bland annat genom spaning, personkällor, förhörsinformation och kontakter med andra myndigheter och organisationer. När uppgifterna har analyserats delges berörda inom Säkerhetspolisen som med utgångspunkt från informationen beslutar om åtgärder.

Sambandsmän

Säkerhetspolisen har sambandsmän som är stationerade utomlands. Deras uppgift är att skapa kontakter och relationer med säkerhets- och underrättelsetjänster i de länder de är stationerade. Uppdraget är att hämta in uppgifter som är väsentliga för myndighetens uppdrag.

Verksamhetsområden

Säkerhetspolisen har fem verksamhetsområden: Kontraspiration, Kontraterrorism, Säkerhetsskydd, Författningsskydd och

Personskydd som beskrivs i de kommande kapitlen. Säkerhetspolisen arbetar även med ickespridning, vilket innebär att förhindra spridning och anskaffning av produkter som kan användas för att producera massförorening. I vårt uppdrag ingår också att vara remissinstans till Migrationsverket i fall där individer befäras utgöra ett säkerhetshot.

Regionala insatser

Nästan 1 100 personer arbetar vid Säkerhetspolisen. De flesta är stationerade i Stockholm, men myndigheten har även regionala kontor. De regionala sektionerna arbetar på uppdrag från huvudkontoret med underrättelseinhämtning och hotreducerande åtgärder. Våra medarbetare finns inom en rad olika yrkeskategorier. På Säkerhetspolisen arbetar bland annat analytiker, handläggare, tekniker, it-specialister, tolkar, livvakter, jurister, spanare, ekonomer, utredare, administratörer och översättare.

SÖKA JOBB

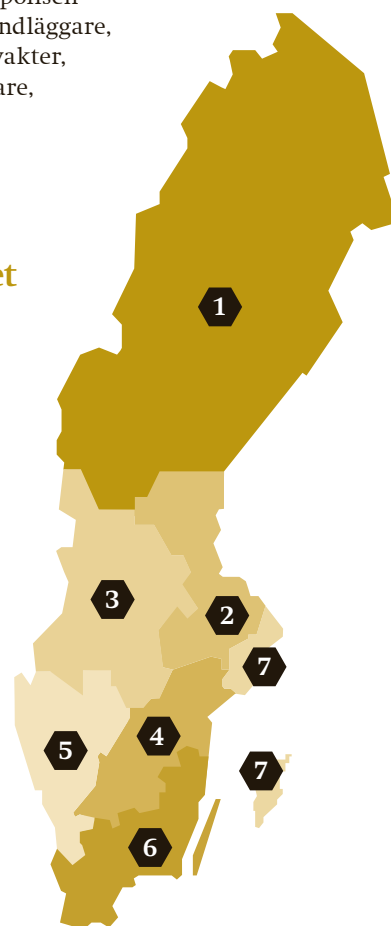
På sakerhetspolisen.se annonserar vi ut lediga jobb. Där publiceras även intervjuer med medarbetare för den som är nyfiken på hur det är att arbeta hos oss.

Extern delgivning =

Underrätta och informera myndigheter som behöver ha kunskap om det Säkerhetspolisen vet.

Säkerhetspolisen i landet

- 1 Sektion Nord** omfattar Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- 2 Sektion Mitt** omfattar Uppsala, Västmanlands och Gävleborgs län.
- 3 Sektion Bergslagen** omfattar Dalarnas, Värmlands och Örebro län.
- 4 Sektion Öst** omfattar Jönköpings, Södermanlands och Östergötlands län.
- 5 Sektion Väst** omfattar Hallands och Västra Götalands län.
- 6 Sektion Syd** omfattar Kronobergs, Kalmar, Blekinge och Skåne län.
- 7 Sektion Stockholm** finns på huvudkontoret i Solna och ansvarar för Stockholms län och Gotland.

Följ oss på twitter:
@SAPOsverige

Samarbeten för ett säkert Sverige

Sverige

Omvärlden

Säkerhetspolisen har ett omfattande samarbete både nationellt och internationellt. Det handlar om att bistå och själv få hjälp av andra i olika insatser eller utredningar.

Interpol är världens största internationella polisorganisation, med 190 medlemsländer. Interpols uppdrag är att förebygga och bekämpa transnationell brottslighet och annan internationell brottslighet genom att möjliggöra och underlätta internationellt polissamarbete. Interpol har fem prioriterade brottskategorier, bland annat terrorism.

INTERPOL

Samordnaren har som huvuduppdrag att stärka och stödja lokal samverkan i syfte att förebygga våldsbejakande extremism.

NATIONELLA SAMORDNAREN MOT VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM

Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten hämtar bland annat på regeringens och överbefälhavarens uppdrag in information som bearbetas, analyseras och därefter delges som underrättelser.

MUST

Samverkansrådet mot terrorism består av 14 myndigheter och bedriver ett utvecklingsarbete som ligger i linje med EU:s och den svenska regeringens strategier på området. Säkerhetspolisen är sammankallande i rådet, som består av:

- Ekobrottsmyndigheten
- Försvarets radioanstalt
- Försvarsmakten
- Kriminalvården
- Kustbevakningen
- Migrationsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Polismyndigheten
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Säkerhetspolisen
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Transportstyrelsen
- Tullverket
- Åklagarmyndigheten

SAMVERKANSRÅDET MOT TERRORISM

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har till uppgift att utveckla samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser. Arbetet sker tillsammans med bland andra kommuner, landsting, myndigheter och organisationer.

MSB

NCT

**EU
FN**

FN och **EU** är viktiga internationella aktörer vars beslut och aktiviteter ofta har en bäring på Säkerhetspolisens uppdrag, till exempel de tvångsåtgärder i form av sanktioner som dessa organ beslutar om. Säkerhetspolisens samverkan med andra länder har, utöver värdegemenskapen, sin grund i en rad konventioner och fördrag som Sverige undertecknat, primärt inom ramen för EU och FN.

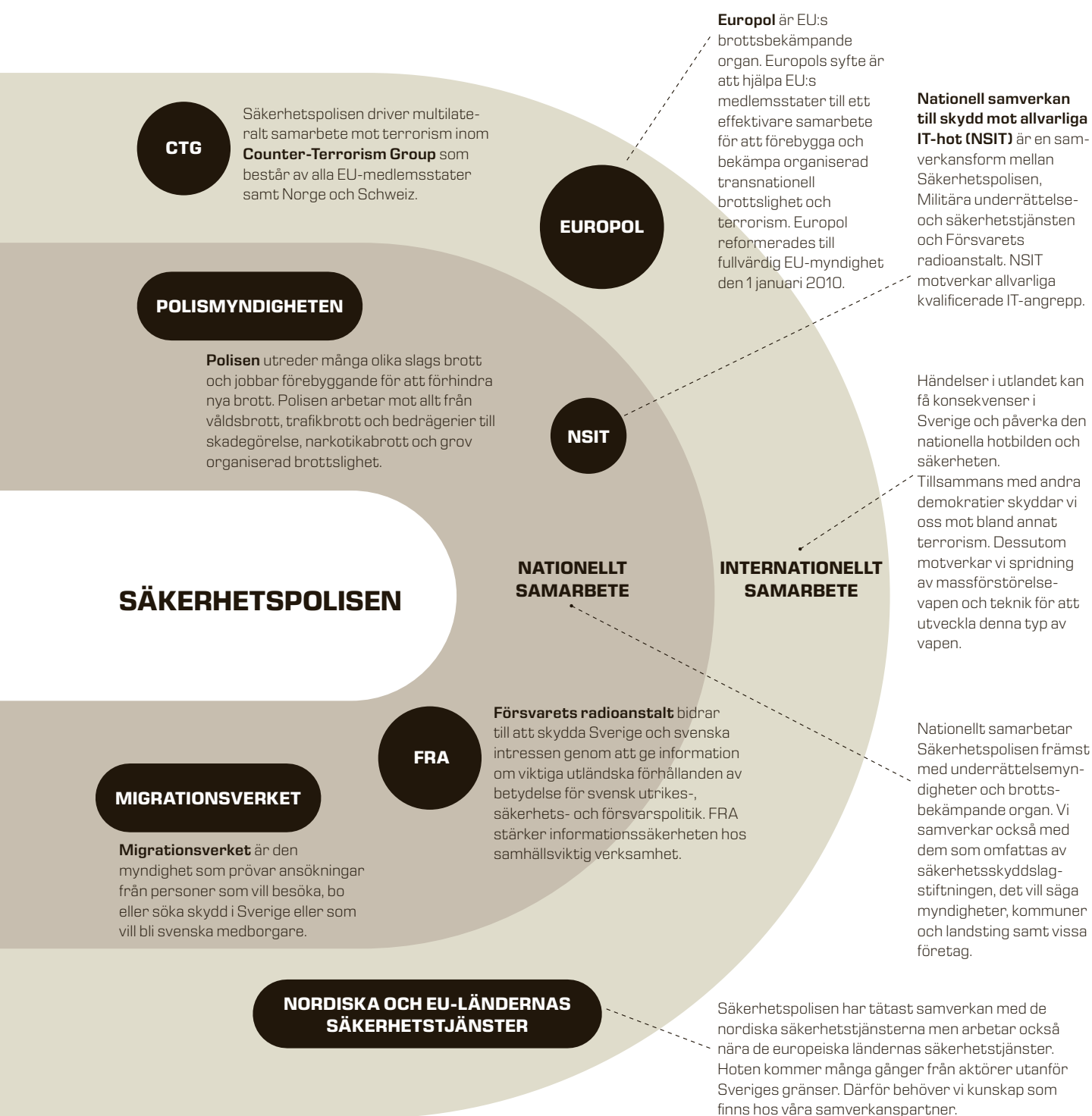
Nationellt centrum för terrorhotbedömning är en myndighetsgemensam arbetsgrupp med personal från Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Försvarets radioanstalt. NCT gör strategiska bedömningar av terrorhotet mot Sverige och svenska intressen. Regeringskansliet och Samverkansrådet mot terrorism tar del av de analyser som NCT gör. Läs mer på sidan 49.

Hotens internationella gränsöverskridande karaktär gör det absolut nödvändigt att samverka över nationsgränserna. En stor del av samverkan rör kontraterrorism och att motverka spridning av massförstörelsevapen.

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

LÄS MER:

på sidorna 40–42

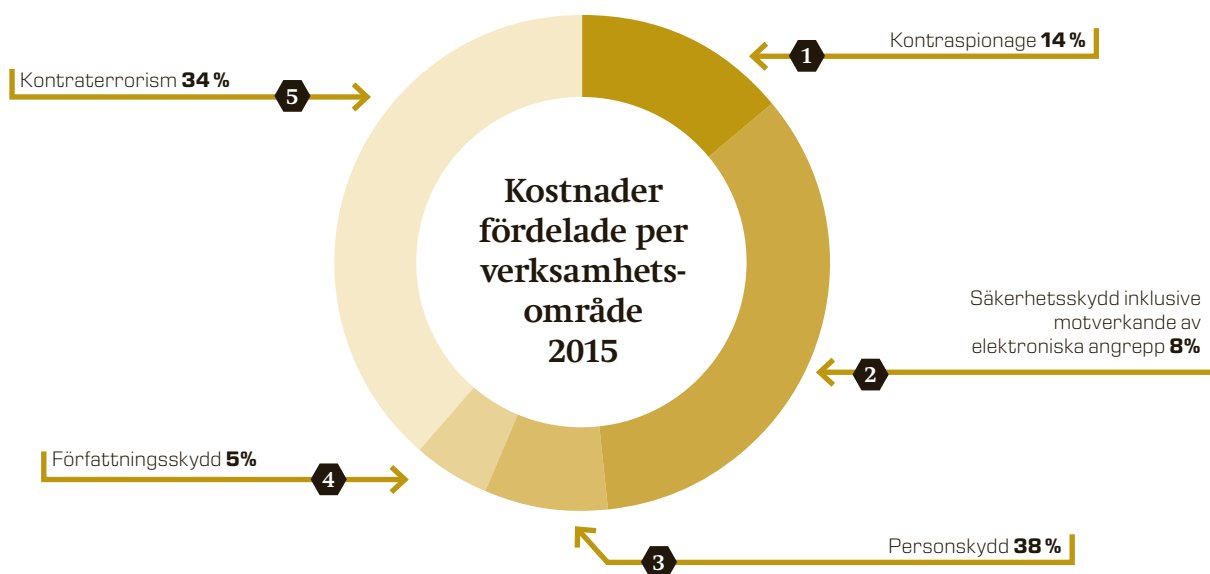

VERKSAMHETS- OMRÅDEN

Överblick och budget.....	13
• Kontraspionage	14–17
• Ickespridning	18–19
• Säkerhetsskydd	20–23
• Personskydd	24–27
• Författningsskydd	28–31
• Kontraterrorism	32–35
• Utlänningsärenden	36–37

FINANSIERING

2015 var anslaget från regeringen drygt 1 miljard kronor.

1**Kontraspionage**

innebär att förebygga och avslöja spioneri och annan olovlig under-rättelseverksamhet som kan rikta sig mot Sverige och svenska intressen utomlands samt mot utländska intressen i landet och mot flyktingar.

2**Säkerhetsskydd**

innebär att höja säkerhetsnivån i samhället genom analyser, registerkontroller, tillsyn och rekommendationer till myndigheter vars verksamhet har bäring på rikets säkerhet.

3**Personskydd**

handlar om bevaknings- och säkerhetsarbete för den centrala statsledningen, främmande statsbeskickningsmedlemmar samt vid statsbesök och liknande händelser.

4**Författningsskydd**

innebär att motverka verksamhet som genom otillåten påverkan som trakasserier, hot, våld, tvång eller korruption syftar till att påverka det demokratiska statskicket funktioner.

5**Kontraterrorism**

innebär att förebygga och avslöja terrorism som riktar sig mot Sverige, svenska intressen i utlandet, utländska intressen i Sverige, terroristhandlingar i andra länder, förekomsten av internationella terroristnätverks förgreningar i Sverige samt stöd och finansiering av terroristverksamhet.

SÄKERHETSPOLISEN ARBETAR ÄVEN MED DESSA OMRÅDEN:

Ickespridning: Innebär att förhindra spridning och anskaffning av produkter som kan användas i tillverkning av andra staters massförstörelsevapen.

Utlänningsärenden: Vi är remissinstans till Migrationsverket och överklagandeinstanserna när det handlar om ansökningar enligt utlänningslagstiftningen.

KONTRASPIONAGE

1

Motverka utländsk underrättelseverksamhet

Utländska underrättelsetjänster bedriver politisk, ekonomisk, militär och teknisk-vetenskaplig underrättelseverksamhet samt flyktingspionage i Sverige. Kontraspionage omfattar inhämtning av underrättelser om och bedömning av det utländska spionaget för att kunna kontra den säkerhetshotande underrättelseverksamheten.

Vad är kontraspionage?

Vad är spionage?

Många länder bedriver underrättelseverksamhet (spionage). Spionage handlar om maktkamp mellan stater och syftet är att ge den egna stats- och militärledningen ett kunskapsövertag så att man kan vinna politiska, ekonomiska, militära eller andra fördelar och vid behov påverka andra stater.

Många länder bedriver underrättelseverksamhet i och mot Sverige eller svenska mål utomlands. Detta görs för att få tillgång till information och teknologi. Andra stater försöker också påverka Sveriges politiska beslutsfattande exempelvis genom att försöka vinna upphandlingar hos bland annat svenska myndigheter.

Hur skadar spionaget Sverige?

Utländsk underrättelseverksamhet riskerar att skada Sveriges nationella säkerhet. Sveriges handels-, försvars- och säkerhetspolitik och andra politikområden karaktäriseras av en hög grad av ömsesidigt beroende av andra länder. För att Sverige ska kunna upprätthålla sin politiska, ekonomiska och militära handlingsfrihet krävs därför insyn och inflytande i olika mellanstatliga sammanhang. Utländsk underrättelseverksamhet riskerar

att begränsa vår handlingsfrihet, något som i händelse av kris eller krig kan vara ödesdigert.

Vad är kontraspionage?

Kontraspionagens syfte är att förebygga, förhindra och uppdaga samt utreda och beivra brott mot Sveriges säkerhet. Kontraspionage omfattar inhämtning av underrättelser om och bedömning av det utländska spionaget. Detta underrättelsearbete skapar underlag för olika typer av åtgärder för att kontra den säkerhetshotande underrättelseverksamheten.

Hur går kontraspionaget till?

Ett sätt är att systematiskt följa upp det kända underrättelsehotet, alltså de länder som Säkerhetspolisen av erfarenhet vet spionerar i eller mot Sverige. Det andra sättet är att leta efter det okända hotet. Säkerhetspolisen identifierar då de skyddsvärda verksamheter i samhället som skulle kunna vara föremål för intresse från andra länders underrättelsetjänster. Genom att varsko personer som arbetar i dessa verksamheter om underrättelsehotet minskas sårbarheten, vilket medför ett ökat skydd för den berörda verksamheten. ■

Kontra = motverka

Kombinationen av outsourcing av samhällsviktig verksamhet och utländsk underrättelseverksamhet är oroande.

”Utländsk underrättelseverksamhet kan, i kombination med otillräckligt säkerhetsskydd för verksamheter av betydelse för Sveriges säkerhet, leda till att totalförsvarsförmågan undermineras. Det kan också leda till ekonomiska förluster och förlust av liv och hälsa.”

Wilhelm Unge, chefsanalytiker, Säkerhetspolisen

Så värvas en agent

En person som värvas till att arbeta för ett annat land kallas agent. Agentens uppdrag är att samla information om svenska förhållanden och delge den till sin uppdragsgivare.

Högsta prioritet för en utsänd underrättelseofficer är att värva agenter som kan leverera information. Möjliga agenter bearbetas systematiskt i en process som man kan dela upp i sex steg:

Analys: Värvningsprocessen börjar med en analys av vilken information som den utländska underrättelsetjänsten behöver.

Målsökning: Denna analys utgör grunden för målsökningsfasen, då en underrättelseofficer får i uppdrag att hitta en person som kan dela med sig av den efterfrågade informationen.

Studie: Personen som underrättelseofficeren bedömer har tillgång till rätt information kartläggs sedan i en studiefas. Uppgifter om personliga egenskaper, svagheter, ekonomi och familjesituation ligger till grund för en bedömning av möjligheterna att få personen att arbeta för ett annat land.

Närmande: Om underrättelseofficeren anser att den utvalda personen är lämplig söker han eller hon kontakt i en närmandefas. Närmandet sker på ett sätt som ska uppfattas som spontant och slumpmässigt, men i själva verket sker kontakten mycket välplanerat utifrån de uppgifter som framkommit i studiefasen.

Vänskap: Om det första mötet blir lyckat inleder underrättelseofficeren en relation med den tilltänkta agenten i en vänskapsfas. Den utvalda personen utsätts för en charmoffensiv och får också oskyldiga uppdrag för att testa relationen, exempelvis genom att han eller hon blir ombedd att lämna över dokument som inte är hemliga. Personen vänjs också vid att ta emot gåvor av olika slag. Vaksamheten och omdömet bryts ner hos den utvalda personen, ibland under flera års tid.

Värvning: Slutligen ställer underrättelseofficeren den tilltänkta agenten inför frågan att lämna ut hemlig eller känslig information. Värvningsfasen är det svåraste ögonblicket i processen, men om det faller ut väl för underrättelseofficeren har personen blivit agent för ett annat lands underrättelsetjänst.

ÄR DU UTSATT FÖR ETT VÄRVNINGSFÖRSÖK?

Varje år utsätts personer i Sverige för värvningsförsök:

- Säkerhetspolisen rekommenderar att du antecknar vem som har kontaktat dig och vilken anledning till kontakten som personen uppgav.
- Notera också när och hur den första kontakten togs.
- Kontakta sedan Säkerhetspolisen.

Så fungerar kontraspionage

Flyktingspionage: Underrättelseverksamhet som riktas mot oppositionella, regimkritiker och andra i exil kallas flyktingspionage. Läs mer på sakerhetspolisen.se

En allt större del av det utländska spionaget bedrivs med hjälp av teknisk inhämtning.

FÖR ATT MOTVERKA spionage bedriver Säkerhetspolisen kontraspionage som omfattar inhämtning av underrättelser om och bedömning av det utländska spionaget. Inhämtningen kan ske genom åklagarledda förundersökningar med hjälp av hemliga tvångsmedel, till exempel telefonavlyssning. Säkerhetspolisen kan också bedriva underrättelseinhämtning på egen hand genom bland annat fysisk spaning eller samtal med uppgiftslämnare.

Detta underrättelsearbete skapar underlag för olika typer av åtgärder för att kontra den säkerhetshotande underrättelseverksamheten. För att motverka denna måste man känna till hur det utländska spionaget går till.

Hur bedrivs spionage?

För att inhämta information använder utländsk makt olika metoder (se fakta till höger). Grunden för all underrättelseverksamhet är att den kan hållas dold för värdlandets säkerhetstjänst, till exempel Säkerhetspolisen. Därför krävs olika typer av konspirativa metoder/tekniker, till exempel att inte bestämma tid och plats för möte mellan en underrättelseofficer och agent över telefon utan ha förutbestämda mötestider och -platser och genomföra antiövervakning före mötet för att avslöja eventuella spanare från säkerhetstjänsten. Det kan också handla om att använda viss typ av utrustning som särskild programvara för krypterad datakommunikation eller kortvågsradio. Ett annat sätt att hålla spionaget dolt är att använda sig av elektroniska angrepp (IT-intrång). Ofta kan

en agent/insider bidra till att göra det elektroniska spionaget möjligt. Konspirativt beteende är en inneboende del av spioneriet och visar tydligt att det finns ett uppsåt. Konspirationen har till syfte att ge omgivningen en falsk bild av vad som verkligen pågår. När Säkerhetspolisen observerar konspiration från en utländsk stat vet vi alltså att vi har med spionage att göra. Bedrivande av underrättelseverksamhet med konspirativa metoder och medel är kriminaliserat sedan 2014.

Motverkan genom lagföring

Ett sätt att motverka spionage är att utreda och lagföra det. Under rubriken Brott mot Sveriges säkerhet i brottsbalkens 19 kapitel finns flera olika typer av brott varav spioneri är ett:

”Den som med avsikt att gå främmande makt tillhanda obehörigen anskaffar, lämnar, befordrar eller röjer uppgifter, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra skada för Sveriges säkerhet döms för spioneri. De inhämtade uppgifterna behöver inte vara hemliga eller ens riktiga.

Den som med avsikt att gå främmande makt tillhanda hemligen eller med användande av svikliga medel (jfr konspiration ovan) antingen bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter vars uppenbarande för främmande makt kan medföra skada för Sveriges säkerhet eller medverkar till sådan verksamhet döms för olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige.

Den som utan avsikt att gå främmande makt tillhanda obehörigen anskaffar, lämnar, befordrar eller röjer uppgifter av hemlig natur döms för obehörig befattning med hemlig uppgift.

Antiövervakning =

Åtgärder för att kontrollera om man har spanare efter sig.

Konspirativt beteende är en inneboende del av spioneriet och visar tydligt att det finns ett uppsåt. Bedrivande av underrättelseverksamhet med konspirativa metoder och medel är kriminaliserat sedan 2014.

LÄS MER:

Om kontraspionage på sidorna 62–63

Den som av grov oaktsamhet antingen befordrar, lämnar eller röjer en hemlig uppgift, eller hanterar den så att fara uppkommer för att någon obehörig kan ta del av den döms för vårdslöshet med hemlig uppgift.”

Ett konkret exempel på motverkan är att gripa och åtala en person som arbetar för en utländsk makt.

Persona non grata – en av flera åtgärder

Det är inte alltid Säkerhetspolisen kan gripa någon och att sedan åklagaren kan åtala denne. I de fallen kan Säkerhetspolisen i stället bidra till att minska hotet eller sårbarheten genom underrättelser till en extern part som har möjlighet att genomföra åtgärder. Så är exempelvis fallet med en utländsk underrättelseofficer som arbetar under diplomatisk täckmantel och därför har immunitet. Då kan Säkerhetspolisen vända sig till regeringen och underrättelseofficern kan förklaras för persona non grata (PNG), det vill säga icke önskvärd i landet. Ett annat exempel när det inte finns någon att gripa är vid tekniska angrepp där ågaren av den angripna

datorn eller nätverket måste vidta skyddsåtgärder för att avbryta spionaget.

Genom Säkerhetspolisens föreläsningsverksamhet blir hundratals personer i skyddsvärda verksamheter varje år medvetna om underrättelsehotet. De blir därmed mindre mottagliga för värvningsförsök och kan agera med större försiktighet då de använder datorer och mobiltelefoner. Säkerhetspolisens underrättelser resulterar i att skyddet för den skyddsvärda verksamheten stärks.

Teknisk inhämtning

En allt större del av det utländska spionaget bedrivs med hjälp av teknisk inhämtning. Det beror dels på att den tekniska utvecklingen gör att ett alltmer sofistikerat tekniskt spionage är möjligt, dels på att sårbarheterna i vårt samhälle ständigt ökar. Säkerhetspolisens motverkar därför spionage som sker genom såväl inhämtning med hjälp av agenter som IT-intrång, signalspaning och andra tekniska metoder. Motverkan genom delgivning av underrättelser sker därför också i samverkan med Säkerhetspolisens säkerhetsskyddsverksamhet. ■

Det är Säkerhetspolisens uppdrag att skilja legitima diplomater, affärsmän och journalister från underrättelseofficerare.

UTLÄNDSK MAKTS METODER:

- Öppna källor är alla källor som inte är hemliga, så som stora mängder myndighetsinformation, personuppgifter på internet, tidningar och böcker.
- Agent är en person som värvats av och arbetar för utländsk makt. Agenter kan hämta ut information eller möjliggöra andra typer av inhämtning, exempelvis IT-intrång.
- Signalspaning innebär inhämtning av olika typer av signaler, till exempel mobiltelefon-samtal.
- IT-intrång innebär intrång i datorer i skyddsvärda verksamheter i syfte att stjäla information eller att förbereda sabotage.
- Flyg- och satellitspaning innebär inhämtning av underrättelser om anläggningar och verksamheter som kan observeras från luften eller rymden.

ICKESPRIDNING

Att förhindra spridning av massförstörelsevapen

En rad kritiska produkter och spetskompetens anskaffas illegalt i Sverige varje år för att föras över till andra länders massförstörelsevapenprogram. Säkerhetspolisens uppdrag är att motverka att detta sker. Riktade informationskampanjer är ett effektivt medel för att uppnå effekt.

Vad är ickespridning?

SAMARBETEN

Säkerhetspolisen samarbetar i ickespridningsfrågor med andra myndigheter som Tullverket, Inspektionen för Strategiska Produkter, Totalförsvarets forskningsinstitut, Strålsäkerhetsmyndigheten och Försvarsmakten. Vi deltar även i det internationella arbetet för att förhindra att kunskap eller produkter förs ut från eller via Sverige.

Vilken typ av brott ska motverkas?

Målet är att förhindra att svenska företag och lärosäten medvetet eller omedvetet bidrar till andra länders massförstörelsevapenprogram.

Större delen av produkter som behövs för att framställa massförstörelsevapen är inte unika för vapenframställning utan förekommer i flera typer av industrier. Att produkter kan användas både för att tillverka helt vanliga civila produkter och för att framställa massförstörelsevapen kallas att de har dubbla användningsområden (PDA).

Varför sker brotten i Sverige?

Sverige har ett öppet forskningsklimat vilket gynnar och bidrar till att landet har en framstående position. Sverige bidrar till ett stort internationellt utbyte genom forskningssamarbeten och genom att ta emot många gästforskare. Detta är övervägande positivt, men eftersom spets-teknologi och spetskompetens även kan användas i militärt syfte behöver vi vara uppmärksamma på vilka som får tillgång till den.

Anskaffning av produkter sker främst via handel. Sverige är attraktivt för länder som vill framställa massförstörelsevapen. Bland annat för att vi har en hög teknologisk nivå inom civil och militär industri. Från Sverige försöker länder anskaffa produkter och kunskap för såväl tillverkning som utveckling.

Hur förhindras brotten?

Ett av de viktigaste sätten att förebygga spridning av massförstörelsevapen är att ha en aktiv dialog med företag, lärosäten och myndigheter som har produkter, teknologi eller kunskap av betydelse för utvecklingen av massförstörelsevapen. Eftersom det i många fall är produkter med dubbla användningsområden är företagen inte alltid medvetna om att de producerar något som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen.

Säkerhetspolisen besöker företag, mässor, branschorganisationer och lärosäten i syfte att minska risken att dessa blir inblandade i anskaffning till program för massförstörelsevapen. Vi upplyser då om aktuell lagstiftning och vikten av att söka exporttillstånd för kontrollerade produkter. Ibland sker besöken tillsammans med Inspektionen för Strategiska Produkter.

Sverige är också en ivrig förespråkare att begränsa tillgång och vidare spridning av massförstörelsevapen. Detta innebär att Sverige har till uppgift att förhindra att produkter och kunskap förs ut ur landet och vidare till andra stater som önskar annorlunda.

I Säkerhetspolisens uppdrag ingår även att förhindra att obehöriga icke-statliga aktörer kommer över kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen (CBRN). ■

LÄS
MER PÅ:
sakerhetspolisen.se

"Kärnvapenhotet i världen består. Därför måste kampen för nedrustning och ickespridning av dessa helvetesvapen intensifieras."

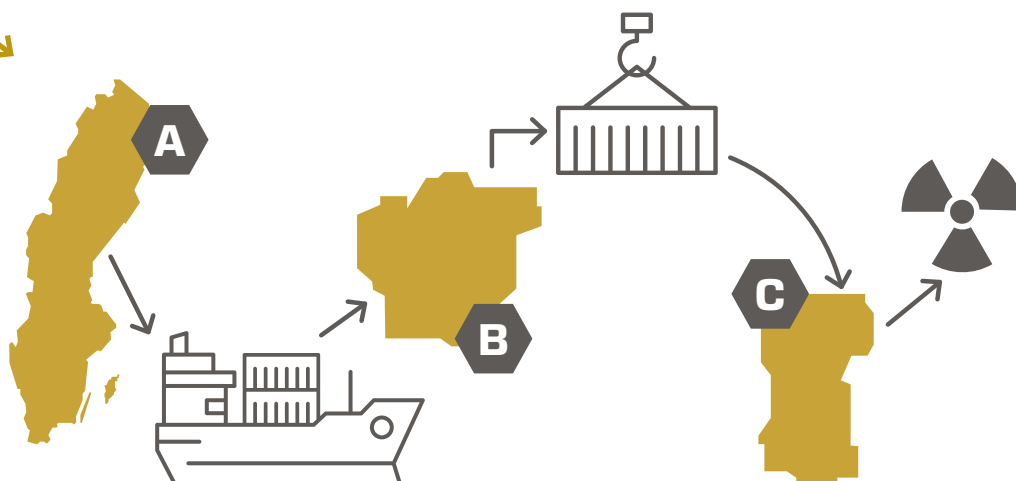
Statsminister Stefan Löfven, augusti 2015

LÄS MER:

Om ickespridning på sidorna 58–61

Anskaffning av produkter

Det finns många olika sätt att anskaffa produkter. Ett illustrativt exempel är när ett svenskt företag A, som är tillverkare av en specifik produkt (till exempel vakuumpumpar), kontaktas av företag B i ett land utanför EU. Företaget B önskar inhandla ett antal pumpar och företag A söker exporttillstånd vilket godkänns av exportkontrollmyndigheten. Företaget B, som produkterna har sålts till, är dock enbart en mellanhand för den egentliga slutmottagaren C. Snart sker därför en olaglig vidareexport av produkterna och denna gång till en helt annan slutmottagare C än vad det svenska företaget fick information om. Slutmottagaren är istället ett av många företag som ingår i ett massförstörelsevapenprogram och vakuumpumpen från Sverige används till urananrikningsprocess som en del i målet att slutligen tillverka kärnvapen.

TERMER

- Massförstörelsevapen avser kärnvapen, biologiska och kemiska vapen samt vapenbärare som till exempel ballistiska robotar och kryssningsrobotar.
- CBRN står för kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen.
- Produkter med dubbla användningsområden (PDA) kan användas både för att tillverka helt vanliga civila produkter och för att framställa massförstörelsevapen. Ventiler, vakuumpumpar, värmeväxlare och verktygsmaskiner är exempel på produkter som kan ha dubbla användningsområden.

Anskaffning i Sverige

Under de senaste fem åren har Säkerhetspolisen förhindrat mellan ett tiotal och ett tjugotal anskaffningsförsök per år. Målet för Säkerhetspolisen är att fortsätta förhindra anskaffningsförsök och detta sker främst via aktiva åtgärder kopplade till information.

Möjligheterna för Säkerhetspolisen, andra rättsvårdande myndigheter och exportkontrollmyndigheter att upptäcka denna kriminalitet innefattar intensivt underrättelsearbete, delgivning av information och tätt samarbete.

Statlig kontrollerad kunskapsanskaffning

Sverige har framstående forskning inom ämnesområden där kunskapen även kan användas inom massförstörelsevapenprogram. Bland de stater som Säkerhetspolisen misstänker har massförstörelsevapenprogram, behöver flertalet kunskap från högre forskning utanför det egna landet. Stater som är i behov av fördjupad kunskap kan skicka forskare från det egna landet till universitet utomlands eller så inleder ett universitet från den staten ett samarbetsprojekt med ett svenskt universitet. Såväl inriktning på forskning som projekt brukar då handla om områden där kunskapen kan användas såväl för civila bruk som till massförstörelsevapenprogram.

Vi använder flera metoder för att motverka sådan kunskapsanskaffning. Under 2015 riktades fokus mot svenska lärosäten om just ickespridningsproblematiken.

SÄKERHETSSKYDD

2

Hur skydda det skyddsvärda?

Säkerhetsskyddet vid Säkerhetspolisen arbetar för att höja säkerhetsnivån i samhället genom olika insatser. Detta görs exempelvis via analyser och rekommendationer till svenska myndigheter om hur de kan anpassa sitt skydd.

Vad är säkerhetsskydd?

SAMARBETEN

Det är inte bara Säkerhetspolisen som har ett ansvar att kontrollera säkerhetsskyddet. Ansvaret är fördelat mellan Försvarmakten, Affärsverket svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen, Transportstyrelsen och länsstyrelserna. Säkerhetspolisen samarbetar i vissa fall med dessa myndigheter för att utföra kontroller.

Tillträdesbegränsning = Exempelvis passerkontroller, då endast personal med id-kort och personer med personligt passerkort har tillträde.

Vad ska skyddas?

Om vissa verksamheter i Sverige utsätts för ett angrepp, kan det orsaka allvarliga konsekvenser för landets säkerhet. Det kan handla om verksamheter som berör vår energiförsörjning, vår telekommunikations- eller transportsektor. Dessa verksamheter, däribland myndigheter, kan i sitt uppdrag behöva hantera hemliga uppgifter. Om dessa uppgifter röjs, förstörs eller ändras kan det inverka på Sveriges säkerhet. Vissa verksamheter kan dessutom behöva ett särskilt skydd mot terrorism – för om de angrips blir konsekvenserna för Sverige mycket allvarliga.

Hur förhindras brotten?

De verksamheter som beskrivs ovan behöver ett särskilt skydd, ett så kallat säkerhetsskydd. De måste ha ett adekvat skydd för att förebygga att hemliga uppgifter röjs, ändras eller förstörs (informationssäkerhet). Vidare måste de också se till att obehöriga inte har tillträde till platser där det finns tillgång till hemliga uppgifter eller där verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet bedrivs (tillträdesbegränsning). De måste dessutom se till att personer som inte är pålitliga ur säkerhetssynpunkt hindras att delta i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet (säkerhetsprovning).

Hur vet man vilka delar som ska skyddas?

Det är viktigt att identifiera de skyddsvärda delarna, det vill säga de delar av verksamheten där konsekvenserna av ett angrepp får betydelse för rikets säkerhet eller som behöver skyddas mot terrorism. Detta görs i en säkerhetsanalys. Det kan vara svårt för exempelvis en myndighet att identifiera det som är skyddsvärt och därmed är det svårt att skapa ett väl anpassat säkerhetsskydd.

Vilka åtgärder kan göras?

Det är utifrån det som verksamheten bedömt som skyddsvärt som säkerhetsskyddsåtgärderna ska vidtas. Det är viktigt att skyddsåtgärderna samverkar och att man inte enbart vidtar åtgärder inom ett område, till exempel tillträdesbegränsning. Att ha ett väl anpassat områdesskydd eller skalskydd räcker inte som skyddsåtgärd om det samtidigt går att elektroniskt komma åt det som är skyddsvärt, eller att en insider röjer uppgifter.

Vem ansvarar för vad?

Ytterst är det verksamhetens ansvar att se till att det finns tillräckliga säkerhetsskyddsåtgärder på plats men Säkerhetspolisen har ett ansvar att kontrollera att verksamheten har ett väl anpassat säkerhetsskydd. ■

78 750

Säkerhetspolisen gjorde 78 750 registerkontroller 2015. De görs som en del i myndighetens säkerhetsprövning vid anställning för att bedöma hur lämplig en person är ur säkerhetssynpunkt.

LÄS MER:

Om Säkerhetsskydd på sidorna 64–67

Tillsyn

Rådgivning

Register-
kontrollerPersonliga
samtal**PERSONLIGA
SAMTAL**

- Säkerhetspolisen ansvarar även enligt säkerhetsskyddslagstiftningen för att hålla personliga samtal med personer som i sin tjänst i stor omfattning ska arbeta med information som kan ha synnerlig betydelse för rikets säkerhet.
- Syftet är att blivande personal eller uppdragstagare blir medvetna om att de kan bli attraktiva för en hotaktör.

Säkerhetspolisens ansvar enligt säkerhetsskyddslagstiftningen

Så går tillsynen till

Säkerhetspolisen inriktar själv sin tillsynsverksamhet och prioriterar då samhälls mest skyddsvärda verksamheter. Det innebär att kontrollerna främst inriktas på de verksamheter där konsekvenserna av ett angrepp skulle bli så allvarliga att Sverige som nation drabbas.

När Säkerhetspolisen beslutat att kontrollera säkerhetsskyddet vid en myndighet kontaktas myndigheten som sedan får en viss tid att förbereda sig innan granskningen sker. Vid en tillsyn kontrollerar Säkerhetspolisen att organisationen följer de lagar och regler om säkerhetsskydd som gäller samt att säkerhetsskyddet är tillräckligt för den verksamhet som bedrivs.

En typisk tillsyn omfattar granskning av organisationens säkerhetsanalys och övrig relevant dokumentation. Därefter görs en tillsyn på plats och verksamhets- och säkerhetsansvariga på myndigheten intervjuas.

I vissa fall genomförs en teknisk granskning av säkerheten i organisationens IT-system. Då testas bland annat systemens förmåga att motstå elektroniska angrepp.

Efter tillsynen ger Säkerhetspolisen förslag på åtgärder till myndigheten för att förbättra säkerhetsskyddet.

Registerkontroll

Förutom rådgivning och tillsyn har Säkerhetspolisen även ett ansvar enligt säkerhetsskyddslagstiftningen att genomföra registerkontroller efter ansökan från en myndighet.

Registerkontrollen är en del av den säkerhetsprövning som myndigheten måste genomföra och fungerar som underlag när myndigheten sedan fattar beslut om anställningar.

Säkerhetsprövningens syfte är att bedöma om en person är lämplig, lojal och pålitlig från säkerhetssynpunkt. En del av säkerhetsprövningen är att Säkerhetspolisen kontrollerar personen mot belastnings-, misstanke- och polisens allmänna spaningsregister och uppgifter som behandlas med stöd av polisdatalagen.

Det är alltid anställande myndighet som beslutar om anställning.

Så fungerar säkerhetsskyddet

En ny säkerhetsskyddslagstiftning förväntas inom något år.

SVENSKA MYNDIGHETER HAR krav på sig att vara effektiva och sparsamma. Därför är det vanligt att myndigheter överlåter till en leverantör att utföra stora delar av myndighetens verksamhet. Leverantören kan i sin tur anlita flertalet underleverantörer. Några exempel på verksamhet som kan läggas ut till leverantör är drift och underhåll av IT-system, bevakning eller lokalvård.

Om myndigheten i sin säkerhetsanalys har bedömt att verksamheten, om den angräps, kan ge allvarliga konsekvenser för Sverige, så ska myndigheten ställa krav på att huvudleverantören och samtliga underleverantörer ska vidta åtgärder för att skydda verksamheten.

Säkerhetsskyddsavtal

Myndighetens krav på leverantörerna ställs i ett säkerhetsskyddsavtal och det ska tecknas både med huvudleverantör och eventuella underleverantörer. Myndigheten ska även kontrollera och följa upp att leverantörerna faktiskt vidtagit de åtgärder som myndigheten ställt krav på.

Säkerhetspolisens erfarenhet är dock att myndigheter många gånger glömmat att ställa dessa krav på leverantörerna, vilket kan innebära att särskilt skyddsvärd information eller verksamhet står oskyddad. Det kan också vara så att myndigheten har tecknat ett säkerhetsskyddsavtal men att de ställda kraven i avtalet är så allmänt hållna att de inte går att följa upp.

Outsourcing potentiell risk

Outsourcing av IT innebär ofta att leverantören placerar olika kunders system och

information i samma fysiska datorsystem. Detta medför en ökad risk eftersom en störning i en kunds system kan orsaka störningar eller avbrott hos flera andra kunders system. Hamnar en stor mängd hemlig information hos en enskild leverantör riskerar denne dessutom att bli ett attraktivt mål för bland annat andra länders underrättelseinhämtning. Den mängd information som samlas hos en leverantör kan medföra att leverantörens verksamhet sammantaget är av stor betydelse för rikets säkerhet.

Offshoring

Fler myndigheter än tidigare kontaktar Säkerhetspolisen med anledning av att de lägger ut särskilt skyddsvärda delar av sin verksamhet till leverantörer i andra länder, så kallad offshoring. Detta handlar ju oftast om, som nämndes inledningsvis, att myndigheter har krav på sig att vara effektiva och sparsamma. Myndigheterna har i dessa fall samma ansvar att ställa krav på säkerhetsskyddsåtgärder som om leverantören vore baserad i Sverige.

Myndigheten måste först bedöma om verksamheten som ska läggas ut är särskilt skyddsvärd, vilket en väl genomförd och uppdaterad säkerhetsanalys ska kunna ge svar på. Är verksamheten särskilt skyddsvärd så ska ett säkerhetsskyddsavtal tecknas med krav på säkerhetsskyddsåtgärder. Uppföljning och kontroll ska genomföras.

Vid outsourcing av verksamhet till en leverantör i ett annat land ska det i regel alltid finnas ett bilateralt säkerhetsskyddsavtal mellan Sverige och det land där leverantören har sitt säte.

Funktionen som Nationell Säkerhetsmynd-

Bilateralt avtal =

Avtal mellan två länder.

"Att skydda det mest skyddsvärda kräver ett långsiktigt och medvetet agerande."

**Malin Fylkner, chefsanalytiker,
Säkerhetspolisen**

Vårt digitala samhälle
ställer stora krav på skydd.

dighet (NSA) inom ramen för Sveriges internationella informationssäkerhetssamarbete är placerad vid Utrikesdepartementet.

Hit kan även myndigheter vända sig för att få mer information om bilaterala säkerhetsskyddsavtal mellan Sverige och en annan nation.

Det är alltid den upphandlande myndigheten som har det yttersta ansvaret för att säkerhetsskyddet är väl anpassat hos de leverantörer som hanterar de delar av verksamheten som bedömts som särskilt skyddsvärd. Ansvaret går inte att avtala bort. ■

PERSONSKYDD

3

Centrala statsledningen ska skyddas

Kungen, Sveriges ministrar och andra som ingår i den centrala statsledningen ska kunna utföra sina uppdrag under säkra och trygga former.

Vad är personskydd?

Vad ska skyddas?

Säkerhetspolisen ansvarar för den centrala statsledningens säkerhet. Den centrala statsledningen består av följande funktioner: statschefen, tronföljaren, talman, riksdagsledamöterna, statsministern, statsråden, statssekreterarna och kabinetssekreteraren.

Säkerhetspolisen ansvarar för säkerheten vid inkommande statsbesök och liknande händelser. Statsbesök är officiellt besök av utländsk statschef. Vi ansvarar även för säkerheten vid besök av en person som har en ställning jämförbar med en statschefs, samt en statschefs maka/make, sambo och barn, en talman, en regeringschef och en utrikesminister. Det kan också vara besök av en partiledare, en företrädare för en utländsk stat eller en företrädare för en internationell organisation eller en annan jämförbar person, där besöket kräver särskilda bevaknings- eller säkerhetsåtgärder. I enskilda fall kan Säkerhetspolisen även fatta beslut om personskydd för andra funktioner.

Hur utformas skyddet?

Beslut om vilka säkerhetshöjande åtgärder som ska göras fattas bland annat utifrån en hot- och sårbarhetsbedömning och en bedömning av vilket skyddsvärde en funktion har. Vidare gör Säkerhetspolisen bedömningar för att se om det finns någon hotbild mot aktuella evenemang. Vi gör även bedömningar i förhållande till platsen för

evenemanget. Dessa bedömningar utgör grunden för det skydd som sedan utformas vid varje tillfälle.

Vilka samarbetar vi med?

Personskyddsarbete handlar till stor del om förberedelser och säkerhetshöjande åtgärder för att våra skyddspersoner ska kunna genomföra sina planerade aktiviteter på bästa sätt. För att skyddet ska bli så bra som möjligt samverkar Säkerhetspolisen bland annat med Hovet, riksdagen, Regeringskansliet, Polismyndigheten, utländska ambassader i Sverige och med säkerhetstjänster i andra länder.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

Politiker exponeras idag i allt högre utsträckning, både i olika nyhetskanaler och på sociala medier. Detta kan driva på hotet och påverka individer och grupper som har avsikt och förmåga att agera med våld mot en skyddsperson.

Särskilda händelser i samhället och i omvärlden har också en hotdrivande effekt då politiker ofta ställs till svars för det som sker, sin förda politik eller sitt agerande. I takt med att den politiska debatten sker på allt fler arenor tenderar också retoriken i kommunikationen mot politiker att hårdna, ibland så till den grad att brott kan misstänkas. Vi följer denna utveckling och arbetar ständigt med att bedöma och agera mot de hot som riktas mot våra skyddspersoner. ■

400

Den centrala statsledningen består av drygt 400 funktioner.

130

Ungefär 130 livvakter finns
vid Säkerhetspolisen.

LÄS MER:

Om personskydd på sidorna 56–57 och 68–70

Ett dimensionerat skydd

De skyddsåtgärder som genomförs ska förebygga, förhindra och försvåra ett angrepp. När skyddsåtgärder planeras är det nödvändigt att bedöma vad en angripare har för förmåga. Angriparens förmågor, till exempel att utöva hot eller använda fysiskt våld, kan förändras och utvecklas. Många gånger är inte dessa förändringar kända eller kan bedömas. Säkerhetspolisen tillämpar därför en dimensionerad hotbeskrivning för särskilt skyddsvärda funktioner. En dimensionerad hotbeskrivning ska beskriva en antagen förmåga som skyddet ska motstå och ska kunna stå sig över tid.

Skyddsåtgärder

Säkerhetspolisens skyddsåtgärder utformas efter behov. Den minst omfattande skyddsåtgärden innebär information och rådgivning, till exempel att vi informerar Polismyndigheten om att en aktivitet ska genomföras på en viss plats. En av de mer omfattande åtgärderna är livvaktsskydd kombinerat med platsbevakning. Säkerhetshöjande åtgärder kan också vara säkra transporter samt tekniska skyddsåtgärder som installation av fysiskt skydd i bostäder eller skyddsundersökning.

KRAV PÅ LIVVAKTERNA

- En livvakt ska förebygga, förhindra och försvåra att skyddspersonen utsätts för våld eller kränkande handlingar. Sker det ändå ett angrepp ska situationen kunna hanteras.
- Uppdraget ställer höga krav på livvaktens mentala, fysiska och sociala förmåga. Säkerhetspolisens livvakter är utbildade poliser med minst fyra års arbetslivs-erfarenhet.
- Anställningen är tidsbegränsad och livvakterna är då tjänstlediga från sin ordinarie tjänst vid Polismyndigheten. Idag finns det cirka 130 livvakter vid Säkerhetspolisen.

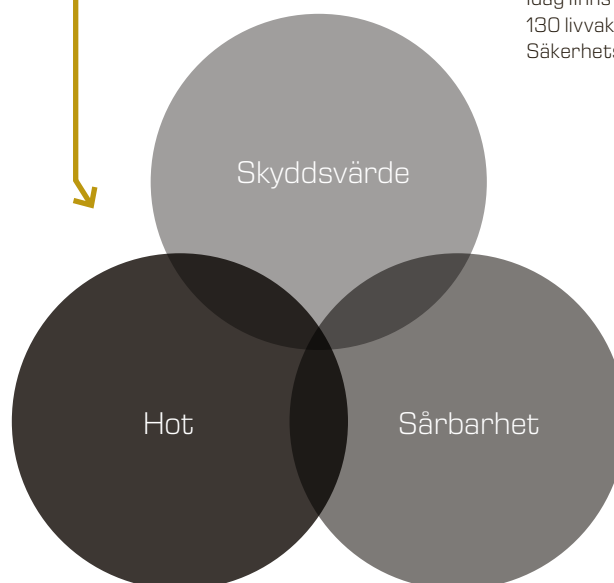
Hot- och sårbarhetsbedömning

Beslut om vilka säkerhetshöjande åtgärder som ska vidtas fattas utifrån en hot- och sårbarhetsbedömning och en bedömning av vilket skyddsvärde en funktion har.

Skyddsvärde: avser de konsekvenser som beskriver det allvarsamma för Sverige i att en skyddsvärd funktion påverkas på ett icke önskvärt sätt, till exempel om en skyddsperson hindras att utföra sitt jobb på ett säkert sätt.

Hot: avser i personskyddssammanhang en aktörs avsikt att utföra ett fysiskt angrepp på en skyddsperson samt den aktuella aktörens förmåga att realisera detta.

Sårbarhet: definieras som egenskaper hos, eller aspekter med bäring på, en skyddsperson som kan utnyttjas av en hotaktör med avsikt och förmåga.

Så fungerar personskyddet

200

Ungefär 200 inkommande besök hanteras av personskyddet årligen.

PERSONSKYDDSARBETET handlar till stor del om planering och genomförande av säkerhets- höjande åtgärder. Grunden i arbetet läggs i planeringen. Har man lyckats åstadkomma ett bra samarbete i denna fas ökar möjligheten att insatsen som genomförs blir framgångsrik.

För att skyddet ska bli så bra som möjligt krävs ett omfattande samarbete mellan Säkerhetspolisen och säkerhetsansvariga hos samarbetspartner, bland annat Polismyndigheten. När en skyddsperson ska åka utomlands samarbetar Säkerhetspolisen med olika myndigheter och organisationer i värdlandet samt Hovet, riksdagen eller Regeringskansliet. Utländska statsbesök i Sverige föregås av förhandlingar som handläggs av Utrikesdepartementet.

Vissa händelser är kända under en lång tid i förväg och möjliggör en längre tid av planering. Den årliga politikerveckan i Almedalen är ett sådant exempel. I andra fall genomförs inkommande statsbesök med kort varsel eller så får politikerna engagemang med kort framförhållning, vilket begränsar förberedelse tiden. Personskyddsarbetet kräver planering och ställer samtidigt krav på flexibilitet och beredskap för förändringar.

Samverkan för heltäckande skydd

Det finns ett nära samarbete mellan Säkerhetspolisen och Polismyndigheten på olika platser i Sverige. De åtgärder som vidtas för att höja säkerheten kan vara sådana som

Säkerhetspolisen ansvarar för och sådana Polismyndigheten ansvarar för. Säkerhetspolisen är den myndighet som har kontakt med skyddspersonen eller dennes företrädare. Säkerhetspolisen delar löpande information och bedömningar med Polismyndigheten vilket sedan utgör beslutsunderlag i samband med olika händelser och evenemang där skyddspersoner deltar. När en aktivitet ska genomföras på en viss plats informerar Säkerhetspolisen samverkande myndigheter.

Öka säkerheten

Säkerhetspolisen beslutar om och ansvarar för övergripande utformning av när- och distansskydd och även genomförandet av närskydd, exempelvis livvaktsskydd. Säkerhetspolisen ansvarar också för eventuella tekniska skyddsåtgärder.

Polismyndigheten ansvarar för att bedöma hot av lokal natur som kan påverka ett evenemang. Det kan handla om personer eller grupperingar på en viss ort som tidigare uttalat hot eller har för avsikt att störa eller på annat sätt agera mot

ett möte. Polismyndigheten ansvarar också för ledningen av distansskyddet. Det omfattar exempelvis plats- och färdvägsbevakning, eskort och del av skyddsspaning. Polismyndigheten ansvarar också för att skydda förtroendevalda på kommun- och landstingsnivå. Tillsammans skapar vi det skydd som krävs. ■

Läs intervjun med Jenny, en av våra säkerhetschaufförer på sidan 68–70.

Vissa händelser är kända under en lång tid i förväg och möjliggör en längre tid av planering.

Säkerheten är stor i Almedalen. Här är Ebba Busch Thor (KD), i sällskap med två livvakter, på väg mot ett framträdande sommaren 2015.

FÖRFATTNINGSSKYDD

4

Motverka politiskt motiverade brott

Det finns aktörer som med våld, hot och trakassier vill påverka demokratins grundläggande funktioner. De försöker påverka eller hindra politiker, myndighetsföreträdare eller journalister från att utföra sitt uppdrag. Säkerhetspolisens författningsskydd arbetar med att förhindra dessa brott.

Vad är författningsskydd?

Vilken typ av brottslighet ska motverkas?

Säkerhetspolisen ska förebygga och förhindra ideologiskt motiverade brott som utgör ett säkerhetshot eller som hotar våra grundläggande demokratiska funktioner oavsett om de bakomliggande orsakerna är religiösa eller politiska. Inom författningsskyddet handlar det i första hand om personer, grupper och organisationer som drivs av en politisk övertygelse, som uppmanar till eller själva använder våld, hot och trakassier för att förändra samhället – och där terroristtattentat är den grövsta formen av politiskt motiverat våld.

Vilka är det som begår brotten?

Under 2015 har det författningsskyddande arbetet i huvudsak omfattat vit makt-miljön och den autonoma miljön, det vill säga de delar av de höger- och vänsterextrema miljöerna där brott är en del av den politiska kampen. Arbetet inkluderar också personer som inte tillhör någon organisation eller miljö, men som ensamma eller tillsammans med någon annan säger sig vilja begå terroristtattentat utifrån sin ideologiska övertygelse.

Författningsskyddets arbete bygger på god samverkan med Polismyndigheten.

Hur förhindras brotten?

Genom att dela med oss av den kunskap vi har till andra myndigheter och samhällsaktörer, kan de tidigt upptäcka och reagera på olika företeelser som indikerar en avsikt att begå brott.

Vilka samarbetar Säkerhetspolisen med?

För att bedöma utvecklingen av hoten behöver vi så mycket information som möjligt. Det krävs alltså en bred samverkan för att motverka politiskt motiverade brott. Samverkan sker framförallt med Polismyndigheten, som verkar där brotten begås och där gärningspersonerna finns. Ur ett långsiktigt perspektiv samverkar vi också med olika intresseorganisationer, forskare och företrädare för de grupper och funktioner som utsätts för politiskt motiverade brott.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

Ingen av de aktörer som Säkerhetspolisen följer bedöms i dagsläget utgöra ett hot mot det demokratiska systemet. Däremot utgör de ett relativt allvarligt hot mot de grundläggande fri- och rättigheterna i vår demokrati. Denna brottslighet kan få politiker, myndighetsföreträdare och enskilda individer att tveka inför ett visst beslut, låta bli att uttrycka sin åsikt eller att avstå från sitt politiska engagemang. ■

”Vårt uppdrag gäller personer, grupper och organisationer som använder – eller uppmanar andra att använda – våld, hot och trakasserier för att förändra samhället.”

Ahn-Za Hagström, chefsanalytiker,
Säkerhetspolisen

LÄS MER:

Om författningsskydd på sidorna 52–55

Otillåten påverkan

Begreppet otillåten påverkan omfattar allvarlig eller systematisk brottslighet i form av våld, hot eller trakasserier mot förtroendevalda, myndighetsföreträdare och företrädare för den fria debatten för att påverka dem i deras arbete eller uppdrag.

Brotten beror alltså på den funktion de utsatta har i samhället.

Hatbrott

Hatbrott är ett samlingsnamn på ideologiskt motiverade brott som bland annat begås utifrån brottsoffrets – faktiska eller uppfattade – etnicitet, trostillhörighet eller sexuella läggning. Hatbrott är ingen egen brottsrubricering, så även om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering tydligast utgör ett hatbrott kan hatbrottsmotiv föreligga vid alla typer av brott. Alla hatbrott är inte politiskt motiverade och begås inte heller enbart av aktörer som omfattas av Säkerhetspolisens uppdrag.

GROV OCH ORGANISERAD BROTTSLIGHET

- Otillåten påverkan utövas inte bara av ideologiskt motiverade aktörer.
- För aktörer inom grov organiserad brottslighet är otillåten påverkan ett sätt att öka förutsättningarna för att bedriva eller utöka den kriminella verksamheten. Detta för att fortsätta tjäna pengar eller uppnå status.
- Genom otillåten påverkan kan kriminella till exempel få information om planerade kontroller eller ingripanden. Hoten eller trakasserier kan också få någon att fatta eller avstå från ett visst beslut.
- De som utsätts är främst de som direkt och konkret kan påverka den kriminella verksamheten, till exempel poliser.
- Det är Polismyndigheten som arbetar mot dessa brott och aktörer.

IKKE-VÅLD

Fredliga demonstrationer
Protester
Namninsamlingar
Opinionsbildning

CIVIL OLYDNAD

Blockader
Symboliska aktioner

HOT

E-post
Webbsidor
Brev
Telefon
Direkt

SKADE-GÖRELSE

Bostäder
Valstugor
Partilokaler

VÅLD

Misshandel
Mordbrand
Våldsam upplopp
Attentat

Metoder – från grundlagsskyddad yttrandefrihet till attentat

Aktörerna använder inte bara brottsliga metoder. Den politiska kampen handlar också om att väcka opinion och värva sympatisörer genom exempelvis flygbladsutdelningar, informationskampanjer och fredliga demonstrationer. Ytterligare några aktioner är av symboliska slag för att skapa uppmärksamhet kring en viss fråga, till exempel blockader, inträngningsförsök eller sabotage. För att få mediernas uppmärksamhet ser aktörerna ibland även till att rättsprocesserna, till exempel rättegångarna, blir en del av aktionen.

Säkerhetspolisen fokuserar på de grövre brotten som syftar till att direkt påverka demokratin. Till dessa hör bland annat hot om våld (uttalat eller genom antydningar och anspelningar på ett skrämselkapital), brandattentat mot myndighets- och partiföreträdare bostäder, våldsamma upplopp för att stoppa tillståndsgivna demonstrationer och förberedelser för terroristattentat.

Så arbetar författningsskyddet

NOM VERKSAMHETSOMRÅDET författningsskydd följer Säkerhetspolisen personer, grupper och organisationer som använder eller uppmanar andra att använda våld, hot och trakasserier för att genomföra attentat, påverka beslutsfattandet, hindra myndighetsutövningen eller inskränka den fria debatten.

Konfrontationer mellan grupperna

Merparten av extremistmiljöernas brottslighet består av hot och trakasserier, men också av våld mot egendom (skadegörelse). Våld mot personer är vanligtvis ett resultat av dynamiken mellan vit makt-miljön och den autonoma miljön. Våldsamma konfrontationer mellan miljöerna inträffar både i samband med stora offentliga manifestationer och vid mindre samlingar eller som riktade angrepp mot enskilda personer i deras bostäder. Syftet med aktionerna är att hindra motståndaren från att föra fram sitt politiska budskap eller att försöka förmå den som utsätts att "hoppa av", det vill säga lämna sitt politiska engagemang. Syftet är också att avskräcka andra från att engagera sig politiskt.

Vit makt- och den autonoma miljön

Vit makt-miljön och den autonoma miljön beskrivs ofta som varandras motsatser, vilket de till stora delar också är. Vit makt-miljön vill ha ett auktoritärt styre baserat på etnicitet, utifrån föreställningen om att människor kan delas in i olika raser, och att ras eller etnicitet påverkar allt vi säger och gör. Enligt detta tankesätt är det enbart etniska svenskar som kan fatta beslut som är bra för Sverige

och för dem som anses vara svenskar. Den autonoma miljön i sin tur vill ha ett klasslöst och ekonomiskt jämlikt samhälle och ett styrelseskick med direkt demokrati där arbetarklassen får ett större inflytande. Båda miljöerna anser att den nuvarande samhällsordningen inte fungerar, att den är illegitim och därför inte kan förändras med gängse metoder. Medan vit makt-miljöns anhängare anser att Sverige är "ockuperat av främmande makt" menar den autonoma miljön att fascismen finns på alla samhällets nivåer – en situation som våra samhällsföreträdare bär skulden för.

Följer extremistmiljöerna

I båda fallen finns en självförsvarsretorik som innebär att alla metoder är tillåtna i kampen mot mångkulturen (vit makt-miljön) och fascismen (den autonoma miljön). Därmed anser båda miljöerna att "ändamålet helgar medlen" eftersom det handlar om att göra samhället bättre för alla – eller åtminstone för dem som aktörerna inkluderar i den gemenskap de skapar. Och eftersom det nuvarande systemet är illegitimt kan förändringen inte åstadkommas inom systemet. En förändring kräver direkta och radikala metoder, ofta våldsamma sådana, även om det innebär att enskilda individers fri- och rättigheter kränks. Detta är också anledningen till att Säkerhetspolisen följer extremistmiljöerna. För oss handlar det om brottsligheten, alltså om de extrema metoder som aktörerna använder sig av, inte om ideologier, åsikter eller vilken av extremistmiljöerna som är värst. Att begå brott eller använda våld är inte acceptabelt, vilket syftet än sägs vara.

För Säkerhetspolisen handlar det om brottsligheten, alltså om de extrema metoder som aktörerna använder sig av.

Säkerhetspolisens uppdrag gäller brotten, inte åsikter, ideologier eller vilken extremistmiljö som är värst.

Ideologiskt motiverade brott utgår från religiös eller politisk övertygelse.

Även om vissa aktioner inte utgör otillåten påverkan i strikt bemärkelse, det vill säga, angreppen riktas inte mot samhällsföreträdare inom ramen för deras yrke eller uppdrag, så handlar det om att grundläggande fri- och rättigheter kränks. Dessa brott kan i förlängningen skada demokratin. Eftersom Säkerhetspolisen följer dessa aktörer ur ett säkerhetshotande perspektiv har vi god kunskap om dem.

Bistår Polismyndigheten

Inom vårt förebyggande och motverkande uppdrag samverkar vi med Polismyndigheten. Vi delger information och bedömningar så att poliser på plats har bästa möjliga beredskap för att se till att skyddet kring en viss händelse dimensioneras rätt. Det handlar också om att bistå vid husrannsakan, ingripanden och förundersökningar. Vi bidrar exempelvis med teknisk analys och analys av stora mängder data, men också i form av vittnesmål i rättegångar där aktörer som följs inom ramen för vårt uppdrag står åtalade.

Uppmärksamhet ger skrämselkapital

Överlag är våldsbrott mot grundläggande demokratiska funktioner relativt ovanliga i Sverige. Även om det finns flera tänkbara – och ibland utpekade – måltavlor är det få av dem som faktiskt drabbas. Det beror bland annat på att det är ett begränsat antal personer som själva använder eller kan tänka sig att använda våld för att nå sina politiska mål. Men även om aktörerna inte utgör ett hot mot demokratin som sådan utgör de ett relativt allvarligt hot mot enskilda individer, inte bara i form av våld. Uppmärksamheten kring aktörerna bidrar också till att de får ett skrämselkapital. Det innebär att det ofta "räcker" med den uppfattning människor har fått om vilket hot extremistmiljöerna utgör – uttalade eller förtäckta – för att påverka människor. Om detta leder till att enskilda personer inte vågar föra fram en åsikt eller på annat sätt använda sig av sina grundlagsfästa fri- och rättigheter, är det i förlängningen ett hot mot demokratin. ■

KONTRATERRORISM

5

Säkerhetspolisen arbetar för att motverka terrorism

Säkerhetspolisen bedriver underrättelsearbete och vidtar åtgärder för att förhindra terroristattentat i Sverige och mot svenska intressen utomlands. Terroristattentat ska inte heller kunna planeras eller stödjas från Sverige.

Vad är kontraterrorism?

Vilken typ av brottslighet ska motverkas?

Terrorism är allvarlig brottslighet som på något vis skadar en stat eller en mellanstatlig organisation. Det kan röra sig om att injaga fruktan i befolkningen, tvinga fram en åtgärd som annars inte skulle vidtas, tvinga fram att en viss åtgärd inte beslutas eller genomförs eller att skada grundläggande samhällsstrukturer. Även uppmaning, rekrytering, finansiering och utbildning i terrorismsyfte är brottsligt.

Vilka är de som begår brotten?

En terrorist är oftast ideologiskt motiverad i de extrema ytterkanterna av politik eller religion. Den ideologiska motiveringen är ofta kopplad till en konflikt eller sakfråga som uppfattas som orättvis. Idag är det sunniislamistiska extremister som begår de allvarligaste terroristbrotten.

Hur förhindras brotten?

Säkerhetspolisen arbetar brett för att förhindra all terrorism oavsett ideologisk motivering. Ett terroristbrott förhindras genom att skapa ett informationsövertag, det vill säga vara steget före. För att uppnå detta krävs ett gediget och effektivt inriktat underrättelsearbete baserat på information från olika källor, från allmänheten och samverkande parter samt fysisk och teknisk spaning. Hemliga tvångsmedel är också ett viktigt verktyg för att förhindra att terroristbrott begås i Sverige.

Vilka myndigheter samarbetar?

Samverkan med både nationella och internationella parter är en förutsättning för Säkerhetspolisens arbete med att förhindra terroristbrott i Sverige. Därför arbetar vi kontinuerligt med att förbättra och utöka vårt samarbete med framför allt Polismyndigheten, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt och utländska underrättelse- och säkerhetstjänster. Säkerhetspolisen har även ett nära samarbete med Migrationsverket i syfte att identifiera säkerhetshot i migrationsströmmarna till Sverige.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

De pågående konflikterna i Mellanöstern var under 2015 den i särklass mest drivande faktorn bakom terrorismen. Ett exceptionellt högt antal svenskar har anslutit sig till sunni-extremistiska terroristgrupper verksamma i Syrien och Irak. Att ansluta sig till en terroristgrupp är allvarligt då personens förmåga och avsikt att utföra terroristattentat kan öka. De flesta som reser är unga män, men under 2015 har antalet kvinnor och barn som rest ökat. Personer som ansluter sig till terroristgrupper kan inspirera andra att ansluta sig eller begå terroristbrott i Sverige. Internet är i denna bemärkelse en betydelsefull kontaktyta och inspirationskälla. Ju fler kontakter som knyts i terrorismsyfte i Sverige och utomlands desto fler fall och svårupptäckta aktörer kommer Säkerhetspolisen ha att göra med. ■

Den svenska strategin mot terrorism: Förebygga, förhindra och försvåra. Läs mer på: regeringen.se

Ju fler kontakter som knyts i terrorismsyfte i Sverige och utomlands desto fler fall och svårupptäckta aktörer kommer Säkerhetspolisen ha att göra med.

LÄS MER:

Om kontraterrorism på sidorna 43–49 och 55

Expanderande nätverk

De konflikter som driver terrorismen kommer inte att lösas i närtid. Därför kommer terrorismen inte att minska i världen och detta påverkar naturligtvis hotbilden i Sverige. Personer som ansluter sig till terroristgrupper i andra länder är ofta oerfarna och har ett begränsat kontaktnät och extremistiskt umgänge. De återvänder med stridserfarenhet, upphöjd status och ett brett internationellt kontaktnät. I Sverige skapas nya kontaktytor med mer dynamiska konstellationer av aktörer som följd. Detta innebär expanderande och mer sammanlänkade nätverk med internationell räckvidd.

Ensamagerande terroristaktörer

Terroristaktörer som agerar på egen hand eller i par är mycket svåra att upptäcka. Detta vet terroristerna också. Därför uppmanar flera terroristgrupper sina anhängare till egna initiativ med enkla och tillgängliga medel.

Attentat har utförts runtom i världen av ensamagerande terrorister. Ett gediget analysarbete i kombination med fokuserad inhämtning av information och bred samverkan både nationellt och internationellt kan förhindra liknande attentat i Sverige. Iakttagelser som allmänheten gör är också viktiga i detta arbete.

RADIKALISERINGS- PROCESSENS DELAR

- Personlig upplevelse av orättvisa i kombination med ett ideologiskt intresse alternativt sökande efter spänning eller gemenskap.
- En våldsförespråkande ideologi som förklarar och ger lösningar till upplevelsen av orättvisa.
- Ett socialt sammanhang där dessa möts.
- Drivande faktorer i det sociala sammanhanget kan vara familj, vänner, ledargestalter och etablerade nätverk.
- Internet är idag den i särklass största plattformen för radikalisering.

RESA

Syrien
Irak
Libanon
Turkiet
Somalia
Jemen
Libyen
Ukraina

FÖRMÅGA

Militär träning
Disciplin
Säkerhet
Kommunikation
Befäl och ledning
Skjutvapen
Hemmagjorda bomber

ÅTERKOMST

Positiv
Neutral
Negativ

AVSIKT

Attentat
Stödverksamhet
Radikalisering
Propaganda

SÄKERHETSPOLISEN jobbar med
reduktion, insats och förundersökning för
att motverka hotet.

Konfliktresenärer

De flesta svenskar som ansluter sig till terroristgrupper är unga män mellan 18 och 30 år, födda i Sverige med minst en förälder född utomlands och saknar eller har låg inkomst. En tredjedel har kriminell bakgrund. Den stora majoriteten reser till Syrien för att ansluta sig till den så kallade Islamiska staten. De som överlever och väljer att återvända har samlat på sig ny kunskap, nya kontakter, sänkt sin våldströskel och kan bli statusgestalt för andra extremister. De återvändare som fortfarande anser att ideologin är korrekt fortsätter troligtvis att verka i Sverige inom stödverksamhet eller radikalisering. En del är traumatiserade eller ångerfulla. Ett fåtal utgör ett attentatshot. Säkerhetspolisens uppgift är att förhindra återvändare från att begå terroristbrott i Sverige och att utreda terroristbrott begångna av svenskar utomlands.

Så fungerar kontraterrorism

SÄKERHETSPOLISEN ARBETAR när det finns information om brottslig verksamhet. Vår huvuduppgift är att förhindra att terroristattentat begås i Sverige. Konsekvenserna av ett terroristattentat kan bli mycket allvarliga för samhället och medborgarna. Därför är målet att förhindra terroristbrottslighet i ett tidigt stadium. Mycket av Säkerhetspolisens arbete syns därför inte i antal förundersökningar och domar.

Säkerhetspolisens uppgift är också att försvåra och reducera verksamheter som stödjer terrorism. Det kan röra sig om finansiering, logistiskt stöd, utbildning, rekrytering eller radikaliserings.

Förutsättningen för Säkerhetspolisens underrättelsearbete inom kontraterrorism är inhämtning av relevant information. Inhämtningen sker genom spaning, personkällor, öppna källor, förhörinformation, tvångsmedel samt kontakter och samverkan både nationellt och internationellt. Tvångsmedel beslutas av domstol och innefattar hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning och postkontroll. Dagens kommunikation sker ofta via internet, även bland terrorister, och därför har Säkerhetspolisen lyft frågan om att få tillgång till hemlig dataavläsning för att inhämta information där relevant kommunikation i ökande grad faktiskt sker.

LÄS MER:

Lag (2003:148)
om straff för
terroristbrott.

Samverkan är mycket viktig då terrorismproblematiken finns inom flera myndigheters ansvarsområden. I Samverkansrådet mot terrorism är Säkerhetspolisen sammanställande. Rådet består av 14 svenska myndigheter som tillsammans arbetar i linje med de strategier på kontraterrorismområdet som EU och den svenska regeringen har.

Nationellt har Säkerhetspolisen och Polismyndigheten under åren byggt ut samverkan inom terroristbekämpning. Polismyndigheten står för en stor del av informationen som kommer Säkerhetspolisen till handa. Utbytet av information från Säkerhetspolisen till Polismyndigheten utökas nu för att tillsammans effektivare förebygga, förhindra och försvåra terrorism i Sverige.

Terrorism är en global företeelse. Internationell samverkan är en förutsättning för att effektivt bekämpa terrorism i Sverige och internationellt. Därför har Säkerhetspolisen ett omfattande samarbete med andra säkerhets- och underrättelsetjänster.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är mycket viktigt för att på sikt minska terrorhotet. Eftersom Säkerhetspolisen är en brottsbekämpande myndighet kan vi inte ensam effektivt arbeta förebyggande. För att komma åt grundproblematiken bakom terrorismen krävs en gemensam och samlad insats från samhället. ■

”Vårt viktigaste arbete är att följa upp de personer som återvänder från terroristgrupper och att hitta det fåtal som kan utgöra ett hot. Svårast är att hitta de ensamagerande gärningsmännen, men vi får heller inte stirra oss blinda på den senast inträffade händelsen.”

Anders Thornberg, säkerhetspolischef, Almedalen 2015

Efter attentaten i bland annat Paris och Köpenhamn 2015 förstärktes skyddet i Sverige.

UTLÄNNINGSÄRENDEN

Remissinstans i utlänningsärenden

I Säkerhetspolisens uppdrag ingår att förhindra att individer som är eller kan bli ett säkerhetshot uppehåller sig eller etablerar sig i Sverige. En viktig del av det förebyggande arbetet är vårt ansvar inom utlänningslagstiftningen och som remissinstans till Migrationsverket.

Vad är utlänningsärenden?

Vad innebär det att vara remissinstans?

Förenklat innebär det att Säkerhetspolisen svarar på en fråga (remiss) från Migrationsverket. Frågorna rör i första hand ärenden där personer ansökt om uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige. Det är Migrationsverket som handlägger dessa ansökningar och som ett led i handläggningen ingår att göra en bedömning om personen kan utgöra ett säkerhetshot i Sverige. Migrationsverket har uppdraget men inte tillräckligt med information för att göra bedömningen, därför skickar verket ärendet på remiss till Säkerhetspolisen för att få hjälp med det. Om en person bedöms utgöra ett säkerhetshot kan det vara en grund för att personen inte får uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige.

När sker en utredning?

En utredning startas då Migrationsverket uppmärksammar förhållanden eller har information om en person som gör att hon eller han skulle kunna vara intressant för Säkerhetspolisen. Det kan också vara Säkerhetspolisen som begär att få in ett ärende på remiss med anledning av egen information. En utredning hos Säkerhetspolisen genomförs endast i de fall där personen befars vara ett säkerhetshot. Under året har vi lagt stor vikt vid utredningar som rör ansökningar om svenskt medborgarskap då dessa inte går att återkalla.

Vad tittar man efter i en bedömning?

Säkerhetspolisen bedömer hotet mot Sveriges säkerhet inom områdena terrorism, höger- respektive vänsterextremism och olovlig underrättelseverksamhet. Därför är det först när det finns information om personer kopplade till dessa områden som det blir aktuellt med en utredning. Det är utifrån vad som är känt om personens bakgrund, kontakter eller egna aktiviteter – i Sverige eller utomlands – som Säkerhetspolisen gör en bedömning om personen kan komma att ägna sig åt säkerhetshotande verksamhet.

Vad sker då bedömningen är klar?

När bedömningen är klar skickar Säkerhetspolisen ett utlåtande (yttrande) till Migrationsverket där det står om vi bedömer att personen innebär ett säkerhetshot eller inte. Det är sedan Migrationsverket som fattar beslut i ärendet. Utöver det som gäller för uppehållstillstånds- och medborgarskapsprocesserna har Säkerhetspolisen även möjlighet att ta till särskilda åtgärder, som att ha personer under uppsikt, för att följa upp dem som bedöms vara ett hot men av olika anledningar inte går att utvisa och därför blir kvar i Sverige. ■

"Människor som flyr och söker skydd från förföljelser och terrorism ska inte behöva möta sina antagonister på den plats där de sökt en fristad."

Åsa Nilsson, operativ ledare, Säkerhetspolisen

LÄS MER:

migrationsverket.se

Om utlänningsärenden på sidorna 50–51

Lagstiftning

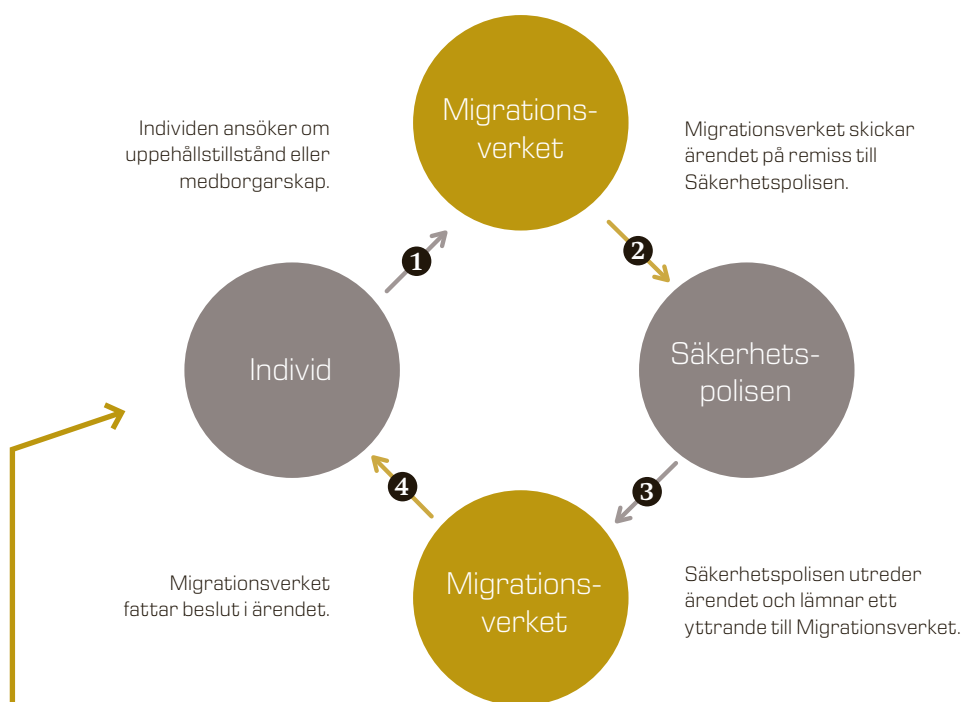
Lagstiftning som styr Säkerhetspolisens arbete med utlänningsärenden:

- Utlänningslagen
- Lagen om svenskt medborgarskap
- Lagen om särskild utlänningskontroll

MEDBORGARSKAP

- Enligt Migrationsverkets statistik för 2015 gjordes totalt 48 311 ansökningar om medborgarskap.
- Under 2015 har Säkerhetspolisen granskat 2038 ärenden om svenskt medborgarskap, tagit in 140 ärenden på remiss och lämnat erinran i 26 ärenden.

Samverkan

Säkerhetspolisen och Migrationsverket har under 2015 arbetat med att ytterligare förstärka samarbetet mellan myndigheterna, främst med anledning av det ökade antalet asylsökande från krigshärjade länder som exempelvis Syrien. Detta samarbete har utvecklats under året och i juni undertecknades en avsiktsförklaring om en fördjupad samverkan. Samverkan omfattar såväl informationsutbyte som en mer operativ samverkan i de enskilda ärenden som är remitterade till Säkerhetspolisen. Myndigheterna arbetar också med att se över rutiner för handläggningen i syfte att bibehålla förmågan att identifiera potentiella säkerhetshot bland det ökade antalet ärenden. Den främsta utmaningen i samarbetet under året har varit att hantera den stora ökning av antalet ärenden som skett under kort tid.

AKTUELLT 2015

Nationell säkerhet är en internationell fråga.....	40–42
Kunskap om Islamiska statens propaganda.....	43–46
Två män dömdes för terroristbrott.....	47
Terrorhotnivåhöjningen hösten 2015	48
Om Nationellt centrum för terrorhotbedömnings arbete	49
Stöd vid asylärenden.....	50–51
Större aktivitet i extremistmiljöerna.....	52–54
Så definieras terroristbrott.....	55
Säkra resor till länder med pågående väpnade konflikter.....	56–57
Information – en del i kampen mot illegal anskaffning.....	58–61
Rysk påverkan på opinionen	62–63
När säkerhetsskyddet inte fungerar.....	64–67
Medarbetarporträtt: Med stort ansvar bakom ratten.....	68–70

Denna symbol återkommer på
sidorna som handlar om
Mellanösternkonfliktens inverkan
på Säkerhetspolisens arbete.

AKTUELLT 2015

Nationell säkerhet är en internationell fråga

Konflikten i Mellanöstern påverkar Säkerhetspolisens arbete

Terroristdåd i Beirut, Köpenhamn, Paris, Egypten och Tunisien, miljontals människor på flykt och en svårlöst politisk situation på EU-nivå. Konflikter i andra länder kan ha en omedelbar och stark påverkan på Sverige och Säkerhetspolisens uppdrag.

UTGÅNGSPUNKTEN FÖR Säkerhetspolisens uppdrag är Sverige och som Sveriges säkerhetstjänst arbetar vi med brott som riktar sig mot Sverige och vårt demokratiska styrelseskick samt mot svenska intressen i utlandet. Vi har också ett uppdrag att förhindra terroristbrott utomlands och motverka att Sverige används som plattform för stöd till terroristverksamhet i andra länder.

Detta till trots påverkas vårt arbete i stor utsträckning av händelser i omvärlden. Utvecklingen i Syrien och Irak under 2015 visar i vilken omfattning en konflikt utomlands påverkar Sverige och Säkerhetspolisen.

På följande sidor har vi valt att på olika vis visa hur en sådan händelseutveckling inverkar på vårt arbete. Allra först ges en bakgrund och sammanfattning.

Reser för att stötta terroristorganisationer

Sedan några år tillbaka har personer rest från Sverige till Syrien och Irak för att på olika vis stötta olika terroristorganisationer,

framför allt det som idag kallas Islamiska staten eller Isil. Rekryteringen av unga personer till Isil sker på ett medvetet sätt i hela världen. I Säkerhetspolisens arbete ingår att förhindra rekrytering till terroristorganisationer och att förhindra att personer från Sverige begår terroristbrott utomlands. Vi använder då de medel som står till buds enligt svensk lag för att förhindra finansiering, uppmaning, rekrytering och utbildning till terroristverksamhet. Ytterligare åtgärder vi använder är att kontakta personer som planerar att resa, eller deras anhöriga, för att försöka förmå dem att avstå från att resa.

Återvändare

2013 började personer som anslutit sig till i första hand terroristgruppen Isil, att återvända till Sverige. Detta har fortsatt och under 2015 hade över 100 personer återvänt till Sverige. Under slutet av året visade det sig dock att färre personer återvände, bland annat på grund av att det blev svårare att ta sig tillbaka från regionen.

Personer som återvänder utgör ett potenti-

Många av dem som återvänder har förmåga att genomföra terroristbrott men det är endast ett fåtal som Säkerhetspolisen bedömer har avsikt att begå brott i Sverige.

LÄS MER:

Samarbeten för ett säkert Sverige på sidorna 10–11

ellt hot mot Sverige. De kan ha avsikt att gå till angrepp mot länder som Isil anser som fiender. Det kan vara länder som står för pluralism och öppenhet eller som på annat vis går emot den livssyn som Isil står för. Två faktorer som särskilt påverkar risken för terroristattentat i ett land är om landet aktivt deltar i den militära kampen mot en terroristorganisation eller upplevda kränkningar av islam. Många av dem som återvänder har förmåga att genomföra terroristbrott men det är endast ett fåtal som Säkerhetspolisen bedömer har avsikt att begå brott i Sverige.

Säkerhetspolisen följer upp varje person som återvänder till Sverige och bedömer deras avsikt och förmåga att begå attentat här. Om det finns brottsmisstankar mot en person har vi, efter domstolsbeslut, möjlighet att använda hemliga tvångsmedel men vi kan också bedriva underrättelsearbete genom exempelvis spaning, personkällor, samtal och kontakter med både svenska och utländska myndigheter.

Människor flyr situationen i Mellanöstern

Under de senaste två åren har miljontals människor varit på flykt bland annat från konflikter i Syrien, Irak och Afghanistan. Drygt 160 000 människor sökte sig till Sverige under 2015. Det är den största flyktingvägen sedan andra världskriget.

En del i Säkerhetspolisens arbete är att vara remissinstans till Migrationsverket för att identifiera de personer i flyktingströmmen som kan utgöra ett hot mot Sverige. Ett utvecklat samarbete med Migrationsverket under 2015 innebar att förmågan stärktes att upptäcka personer som kan utgöra ett säkerhetshot mot Sverige.

Som en reaktion på regeringens politik ökade brottsaktiva främlingsfientliga krafter sin aktivitet under 2015. Politiker som verkade för ett ökat mottagande fick utstå hot i olika former från meningsmotståndare. I Europa märktes generellt en ökad aktivitet inom högerextremistiska kretsar, så som vit makt-miljön. Vi såg också att autonoma grupper på lokal nivå under 2015 i högre utsträckning tenderade att rikta in sig mot politiker som förespråkar en restriktiv flyktingpolitik.

Konflikter i världen

Händelser i världen påverkar Säkerhetspolisens arbete.

Riksdagen ska under våren 2016 ta ställning till en proposition som föreslår att det blir brottsligt att resa till utlandet för att begå terroristbrott. En person kan då dömas till två års fängelse. Även den som deltar i utbildning i terrorismsyfte ska kunna dömas till fängelse i två år. Är brottet grovt kan domen bli sex års fängelse.

Säkerhetspolisens uppdrag är att identifiera och avvärja terroristbrott också bland dessa autonoma grupper.

Konsekvenserna av konflikten för Säkerhetspolisens arbete

Denna kedja av händelser, utifrån en och samma konflikt, ställer krav på Säkerhetspolisens organisation. Vi har flyttat fokus i arbetet från resorna till Syrien och Irak till återvändande resenärer som misstänks för samröre med terroristorganisationer eller för att ha begått terroristrelaterade brott i Syrien.

Parallellt med detta har uppmärksamhet riktats mot ökade politiska motsättningar mellan extremistgrupper som är beredda att ta till våld och inte följer demokratins spelregler. Dessa motsättningar har också inneburit en påfrestning i arbetet med att skydda den centrala statsledningen.

Händelser under 2015 ställde krav på hög flexibilitet inom organisationen och intensifierade också samarbetet med andra myndigheter. Under året blev det uppenbart att terrorn slår brett. Attentatet i Paris i november var mer omfattande och organiserat än de dåd vi tidigare sett begås i Isils namn. Det faktum att gärningsmännen i Paris uppenbart planerade gärningen i ett land och

utförde det i ett annat kräver att säkerhetstjänster och andra brottsbekämpande myndigheter än mer utbyter och säkrar information mellan varandra.

Säkerhetspolisen har huvudansvaret när det gäller terrorismbekämpning i Sverige. Vi tar oss an detta uppdrag i nära samverkan med andra myndigheter som också har ett uppdrag att skydda Sverige mot terrorism, framför allt Polismyndigheten, Must och FRA.

I linje med detta har Säkerhetspolisen fördjupat samverkan med alla de myndigheter som ingår i Samverkansrådet mot terrorism. Säkerhetspolisen har också bedrivit ett omfattande internationellt operativt och strategiskt samarbete med underrättelse- och säkerhetstjänster, till exempel inom ramen för Counter-Terrorism Group och bilateralt.

På följande sidor kan du läsa mer om hur konflikter i världen och framför allt situationen i Syrien och Irak påverkat vårt arbete och vilka vi samverkat med för att lösa vårt uppdrag. ■

Säkerhetspolisen har flyttat fokus i arbetet från resorna till Syrien och Irak till återvändande resenärer som misstänks för samröre med terroristorganisationer eller för att ha begått terroristrelaterade brott i Syrien.

AKTUELLT 2015: Kontraterrorism

Kunskap om Islamiska statens propaganda

Säkerhetspolisen följer noga Islamiska statens propaganda och bidrar med kunskap för att förbättra myndigheters och allmänhetens förmåga att upptäcka radikaliserings och reagera i ett tidigt skede. Detta säger Lari Nyroos, Säkerhetspolisens chefsanalytiker för kontraterrorism, med anledning av att terroristorganisationen som kallar sig för Islamiska staten blivit än mer sofistikerad i sin agitation.

Kobane i Syrien.
Barn leker bland
ruinerna.

Vägen till framgång mot terrorismpropaganda och radikaliserings är att bland annat öka kunskapen och parallellt genomföra riktade åtgärder.

Radikalisering =

när en grupp eller individ successivt uppfattar olagliga våldsmetoder som legitima för att uppnå sina politiska mål.

Lari Nyroos,
chefsanalytiker för
kontraterrorism.

SÄKERHETSPOLISEN SER en betydande skara av extremister som fortsätter att radikalisera och rekrytera, bland annat genom spridande av propaganda, vilket lett till expanderande nätverk av terroristrelaterade extremister och anhängare i Sverige.

Mer än hälften av världens länder har medborgare som anslutit sig till Islamiska staten och propaganda är inget nytt bland terroristorganisationer. Ser man till islamistisk terrorism historiskt så vande sig många vid att se Osama bin Laden i TV-rutan efter al-Qaidas attacker i USA redan år 2001. Syftet var att locka till sig nya anhängare, få dem att agera och avskräcka fienden från att verka i muslimska länder.

– Den tidiga propagandan var rätt burkig i ljud, kornig i bild och långrandig i sitt budskap. Det var långa oredigerade inspelningar med videokamera där bin Laden satt någonstans i Hindukushbergen och höll monolog. Han talade till sin egen generation, de som hade genomlevt kalla kriget och kommunismens fall.

– Det kunde ta veckor innan inspelningen nådde fram till en tv-station som valde ut de minst långdragna delarna för sändning. Idag kommer budskapet ut blixtnabbt och når direkt miljoner i en mängd, hastighet och kvalitet som man inte varit i närheten av tidigare i terrorismens historia, säger Lari Nyroos.

Han beskriver den propaganda som Islamiska staten nu genomför i linje med kommunikationsstrategier som multinationella företag använder sig av.

Använder de sociala mediernas kraft

Propagandan är riktad till den yngre generationen, till de som kanske är för unga för att minnas den 11 september 2001 och som inte upplevt en annan värld än den som följde därefter.

– Det är samma generation som under den arabiska våren fällde regimer och diktaturer genom att organisera sig spontant och snabbt på sociala medier, fortsätter Nyroos.

Makten hos en ung försummad eller missnöjd generation kombinerad med social media har organisationens propagandister utnyttjat framgångsrikt. Jihadister som strider med Islamiska staten idag kommer från över hälften av världens länder. Det är resultatet av en sofistikerad propagandaapparat, menar Lari Nyroos.

– Somaliska al-Shabaab var först med terrorister som tweetade. Det skedde 2013 under attacken mot Westgate Mall i Nairobi. Islamiska staten i Irak hade några månader tidigare lagt till 'Levanten' i sitt namn (ISI blev Isil) och gått in i inbördeskrigets Syrien där sociala medier hade använts flitigt för att organisera protesterna och därefter den väpnade oppositionen. När Isil förkortade sitt namn till bara IS sommaren 2014 och utropade ett kalifat, en islamisk stat, var terrorismens steg in i den virtuella världen ett faktum.*

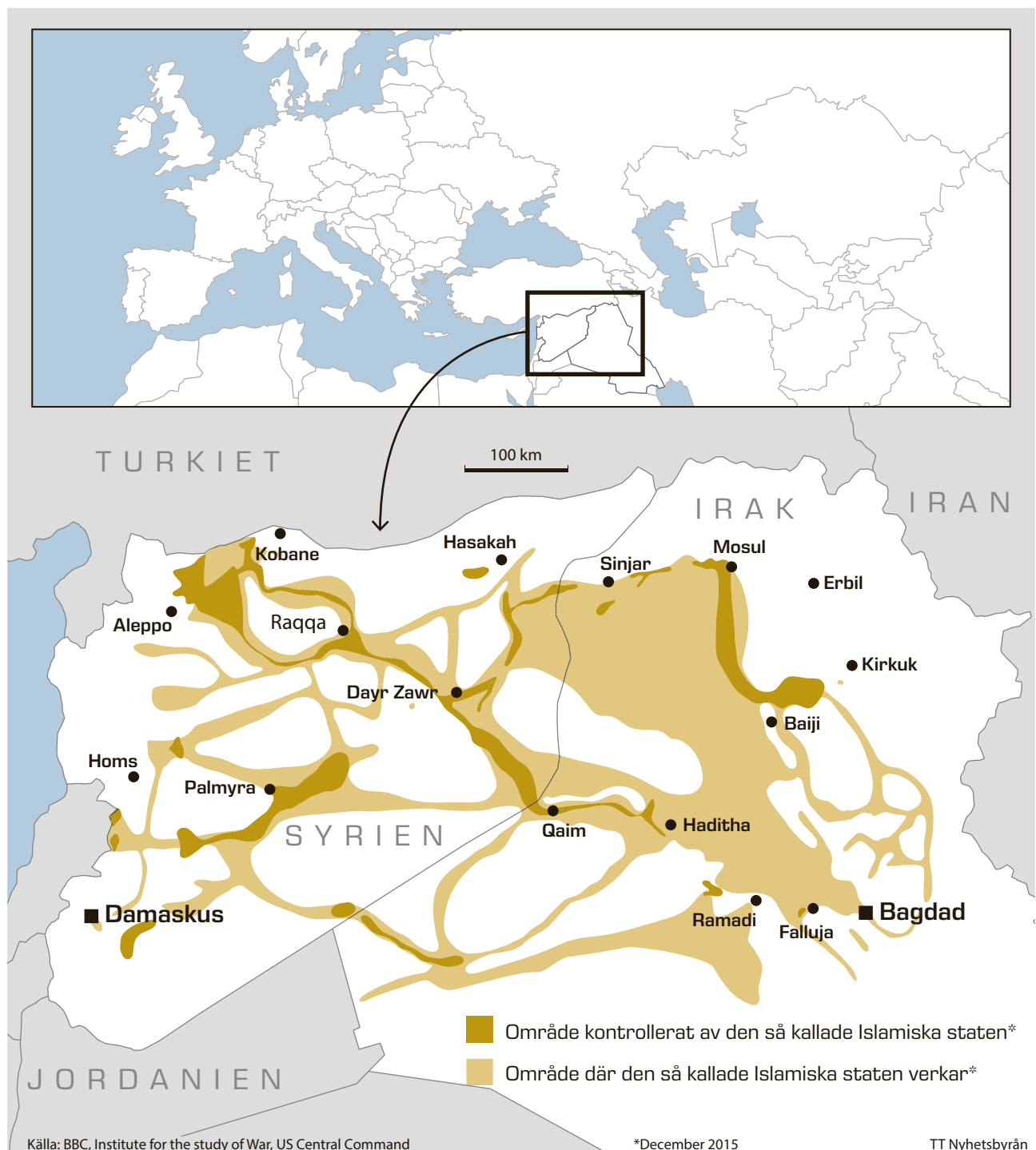
– Allt marknadsfördes aggressivt via social media: statens ledare, flagga, territorium, huvudstad, valuta, institutioner, väpnade styrkor, medborgare, ideologi och våld, säger Lari Nyroos.

Tre delar i dagens propaganda

Islamiska statens propaganda kan delas in i tre strömmar. Den första riktar sig till potentiella anhängare och rekryter med ett löfte om hjältestatus och belöning om man ansluter sig. Den andra strömmen fokuserar på att staten existerar, är säker och fungerar. Den tredje är kanske den minsta men den vi mest känner till genom media, den som riktar sig mot meningsmotståndare med hot om terrorism och bestraffning.

– Propagandan massproduceras i format som lämpar sig väl att streama i sociala medier. Det är korta filmproduktioner på flera språk med avancerad animering, stilfull redigering och ljud. Trots att propagandaflödena inte styrs centralt har man lyckats att åstadkomma en enhetlighet, ett varumärke. Hela tiden utökas produkten med något nytt för att behålla mottagarens intresse. Detta har lett till de mest bestialiska och bisarra

*Förutom begreppen IS och Isil som nämns här används ordet Daesh (داعش) som är den arabiska förkortningen av Islamiska staten i Irak och Levanten (الدولة الإسلامية في العراق والشام).

LÄS MER:

Om kontraterrorism på sidorna 32–35

OFÖRENLIGT MED VÄRLDSRELIGIONEN ISLAM

Islamiska staten är ingen egentlig stat. Den ideologi Islamiska staten påstår sig följa är oförenlig med världsreligionen islam. Detta har bland annat The Amman Message från 2005 konstaterat i en kommuniké, som antogs av Islamiska samarbetsorganisationens 57 medlemsländer.

massmord som utförts av islamistiska terrorister, fastslår Lari Nyroos.

När ett våldskapital har etablerats behöver inte våld längre utövas för att den avskräckande effekten ska fungera. Lari Nyroos beskriver det skifte som skett i propagandan under 2015. De horribla morden och terrorismen fortgår, men huvudbudskapet är nu inriktat på skönmålning av den nya så kallade staten.

– Verkligheten med terroriststyre, förtryck, våldtäkter, avrättningar och krigets elände lyser med sin frånvaro. Propagandan pumpar ut bilder och filmer på välmående familjer, shoppingcenter, lyxhotell, fungerande el- och vattenförsörjning, gratis kollektivtrafik, barn- och äldreomsorg, obefintlig kriminalitet och hederliga ämbetsmän. Alltså mycket av det som många länder i regionen inte kan skryta med.

Vilket är det yttersta syftet?

– Att säkra det som varje stat med eget territorium måste ha för att överleva, det vill säga medborgare. Islamiska staten är tänkt som början på en ny tidsålder och kvinnan är pelaren i den nya staten, för att föda upp den nya generationen. Målet är satt långt i framtiden, man tänker i generationer. I enlighet med detta har propagandan under 2015 riktat sig till kvinnor och föräldrar vilket har resulterat i en ökning av svenska kvinnor och barn som rest till områden som kontrolleras av Islamiska staten, konstaterar Nyroos.

Hur mycket av löftena är sanna?

– Delar av en statlig administration verkar existera och dess dokumentation går att läsa i detalj i öppna källor. Till och med regleringen av slavhandeln finns dokumenterad. Sexslavar är en tragisk verklighet och del av belöningen till männen som ansluter sig. Men resten av propagandan är just vad det är, propaganda. En förskönande och rent utav falsk bild av verkligheten, fortsätter han.

Vilket är Säkerhetspolisens uppdrag?

– Säkerhetspolisen kan inte och ska inte ensam lösa problemet med radikaliserings och propaganda. Vi träffar återvändare som djupt ångrar att de anslutit sig till Islamiska staten. Men vi ser också en betydande skara av extremister som fortsätter att stödja Islamiska staten och radikalisera och rekrytera, bland annat genom spridande av propaganda som lett till expanderande nätverk av extremister och anhängare i Sverige.

Säkerhetspolisens kontraterrorismarbete angriper effekterna av problemet, nämligen kriminaliteten. För att samhället ska kunna komma tillrätta med det grundläggande fenomenet, som grundar sig i ett utanförskap, är Sverige beroende av många myndigheters, kommuners och andra aktörers insatser, förklarar Nyroos.

Vägen till framgång mot terrorismpropaganda och radikalisering är bland annat att öka kunskapen och parallellt genomföra riktade åtgärder. Säkerhetspolisens åtgärder inriktas mot kriminaliteten, genom att exempelvis inleda förundersökningar mot dem som uppmanar till attentat, terrorismfinansiering och rekrytering.

Vad har ni gjort under 2015?

– Under 2015 har vi förbättrat vår förmåga att delge information till Polismyndigheten som verkar i utsatta områden i Sverige och intensifierat samverkan med Migrationsverket som arbetar med flyktingar från världens oroshärdar. Men det krävs ett vidare engagemang från alla goda krafter i samhället. I detta vidare perspektiv kan Säkerhetspolisen mer än tidigare bidra med kunskap för att förbättra myndigheters och allmänhetens förmåga att upptäcka och reagera på företeelser i ett tidigt skede. Vår årsbok och hemsida är källor till sådan kunskap, summerar Lari Nyroos. ■

LÄS
MER PÅ:
sakerhetspolisen.se

AKTUELLT 2015: Kontraterrorism

Två män dömdes för terroristbrott

I mitten av december 2015 dömde Göteborgs tingsrätt två män till livstids fängelse för terroristbrott genom mord.

CHEFSÅKLAGAREN VID Riksenheten för säkerhetsmål åtalade de två männen från Göteborg för terroristbrott genom mord i Syrien 2013. Chefsåklagaren ansåg att de tillhört en terroristklassad organisation och att syftet med handlingen, som filmades, var att injaga allvarlig fruktan hos den del av befolkningen, både i Syrien och i andra länder, som inte tror på den av terroristorganisationen definierade "rätta muslimska läran".

Tingsrätten ansåg att åklagaren lyckats bevisa att de två åtalade männen – som förnekat att de varit med om mordet eller ens varit på platsen – deltog i mordet och ska betraktas som gärningsmän. Tingsrätten delade även åklagarens uppfattning att det varit fråga om terroristbrott.

Rättegången den första i sitt slag i Sverige

Fallet illustrerar vilka handlingar unga svenskar kan stå inför att begå då de reser till Syrien och Irak.

– Det visar hur viktigt det är att samtliga samhällsaktörer, som arbetar förebyggande, gör allt för att hindra att personer radikalise-

ras och i förlängningen reser till konfliktområden för att delta i strider med terroristgrupper. Lika viktigt är det att familjer, släktingar och vänner inser att det är denna verklighet som unga svenska män och kvinnor lever i när de reser till terroristgrupper i Syrien och Irak, kommenterade säkerhetspolischef Anders Thornberg, då domen föll.

Rättegången blev slutet på ett omfattande och intensivt arbete som pågått i mer än ett halvårs tid och var den första i sitt slag i Sverige. Den visar på den historiska utmaning med resenärer till Syrien och Irak, som Säkerhetspolisen står mitt i.

– I stort sett alla olika verksamhetsdelar på myndigheten var inblandade i ärendet på ett eller annat sätt. Vi har arbetat hårt och noggrant. Säkerhetspolisen hade dessutom inte kunnat hantera detta ärende utan ett mycket gott samarbete med Polismyndigheten, sa Säkerhetspolisens operative chef Anders Kassman i samband med rättegången.

De två dömda förnekade under hela rättegången brott och deras advokater överklagade tingsrättsdomen till hovrätten. Hovrättsdomen hade vid denna publikations tryckning inte meddelats. ■

"I stort sett alla olika verksamhetsdelar på myndigheten var inblandade i ärendet på ett eller annat sätt."

Anders Kassman, operativ chef, Säkerhetspolisen

AKTUELLT 2015: Kontraterrorism

Terrorhotnivåhöjning hösten 2015

2015 var ett omskakande år med bland annat attentat i Paris och Köpenhamn och de avväjda terroristdåden i Belgien. Den 18 november beslutade säkerhetspolischef Anders Thornberg att höja hotnivån i Sverige från en trea till en fyra på en femgradig skala, det vill säga till ett högt hot.

SÄKERHETSPOLISCHEFEN Anders Thornberg är den som beslutar om en hotnivåhöjning.

- Vi har, och har haft, en ansträngd situation i flera europeiska länder. Isil ser Sverige som ett legitimt mål. Vi är inte ett prioriterat mål, men ett legitimt, säger han.

Till grund för beslutet om hotnivån i landet låg bland annat de analyser som

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) gör.

- Isil har genom dåden under 2015 visat att de förmår att genomföra samordnade och komplexa attentat. Det finns också ett antal personer i Sverige som bidrar till en ny och allvarligare hotbild. Dessa personer har en förmåga, möjligen också en avsikt, att genomföra attentat på svensk mark, fortsätter Anders Thornberg.

Ytterligare ett skäl till beslutet av höjning var att ge polisen och andra brottsbekämpande myndigheter möjlighet att ännu tydligare agera med hänsyn till allmänhetens säkerhet.

Den strategiska hotbedömningen vilar dels på vad som är känt i nuet, dels på möjlig framtida utveckling. Den väger också in händelser och skeenden i omvärlden som kan driva på eller minska avsikten eller förmågan att utföra attentat mot Sverige.

- Hotnivån bedöms löpande och kan komma att förändras. Utmaningen i kontra-terrorismarbetet är att inte ha hela bilden utan att agera på den information som finns, avslutar Anders Thornberg. ■

I november 2015 höjdes hotnivån i Sverige. Detta märktes bland annat i regerings- och riksdagskvarteren i Stockholm.

AKTUELLT 2015: Kontraterroism

Om NCT:s arbete

I samband med attentat, såsom dåden i Paris och Köpenhamn, har Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) en tät kontakt med Säkerhetspolisen, Regeringskansliet och andra myndigheter.

NCT:S UPPDRAG ÄR att ge en samlad bild av om och hur det inträffade har påverkat terrorhotet mot Sverige och svenska intressen.

– Vi måste vara beredda på tempoväxling beroende på vad som händer i omvärlden. När händelseutvecklingen blir mer intensiv gör vi fler avstämningar med de deltagande myndigheterna och samverkar mer internationellt, säger Mats Sandberg, chef för NCT.

I slutet av varje år presenterar NCT en helårsbedömning som utgör en grund för planering av framtida insatser på kontraterroismområdet. Hotnivån mot Sverige analyseras löpande och bestäms utifrån en femgradig skala.

– Vi började prata om hotnivån offentligt under hösten 2010, det är ett bra verktyg för att beskriva läget. NCT har under ett antal år sett en förändring vad det gäller svergebilden där publiceringen av Lars Vilks

tecknade rondellhundar 2007 och närvaron av svenska trupper i Afghanistan var betydelsefulla händelser. Just handlingar som uppfattas kränka islam tillsammans med militär närvaro i muslimska länder är bland de mest hotdrivande faktorerna för Sverige idag, fortsätter han.

Samtidigt finns det faktorer som kan bidra till att reducera hotet. Sveriges erkännande av Palestina som stat 2014 är ett exempel på en företeelse som skickar signaler till omvärlden och kan fungera hotreducerande på kontraterroismområdet.

Att fastställa hotnivån är ett komplicerat arbete eftersom hotet påverkas av många olika företeelser. Bedömningen bygger bland annat på underrättelser om hur många personer med avsikt och förmåga att begå terroristbrott som befinner sig i Sverige, men även på hur Sverige uppfattas av hotaktörer i andra länder. ■

NCT:S HOTNIVÅSKALA:

1. Inget hot
2. Lågt hot
3. Förhöjt hot
4. Högt hot
5. Mycket högt hot

LÄS
MER PÅ:
sakerhetspolisen.se

Fakta NCT

Terrorhotet mot Sverige påverkas av en mängd olika händelser och samhällsfenomen. Nationellt Centrum för terrorhotbedömning, NCT, bedömer hotet och rekommenderar en nivå som beslutas av säkerhetspolischefen. NCT tar också fram strategiska bedömningar som stödjer Säkerhetspolisen och andra myndigheter i arbetet mot terrorism.

NCT bildades som en arbetsgrupp 2005 på initiativ av Säkerhetspolisen, den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Must, och Försvarets Radioanstalt, FRA. Syftet var att förbättra samverkan mellan

myndigheterna och ta fram en gemensam strategisk bedömning av terrorhotet baserad på all tillgänglig information hos myndigheterna. Till viss del handlade det även om att undvika att viktiga underrättelser hamnade mellan stolarna.

2009 blev NCT en permanent arbetsgrupp med uppdraget att göra strategiska bedömningar av terrorhotet mot Sverige och svenska intressen. Det innebär analytiska utmaningar och samverkan både nationellt och internationellt.

AKTUELLT 2015: Utlänningsärenden och säkerhetsskydd

Stöd vid asylärenden

Det stora antalet människor som befinner sig på flykt i världen saknar motstycke i modern tid. Sverige befinner sig med anledning av detta i en exceptionell situation. Under 2015 sökte 162 877 människor asyl i Sverige vilket är fler än någonsin tidigare. Som remissinstans till Migrationsverket i utlänningsärenden innebär ökningen en utmaning för Säkerhetspolisen.

SÄKERHETSSITUATIONEN FÖR civilbefolkningen i Syrien och för syriska flyktingar i närliggande länder har lett till att många syrier tar sig till Europa. Sedan 2011 har Sverige tagit emot cirka 107 000 asylansökningar från syrier. Även andra stora grupper av asylsökande kommer från konfliktområden såsom Afghanistan och Irak, vilka sett ur ett säkerhetsperspektiv till viss del kan betraktas som problematiska.

De människor som flyr till Sverige från krig och omänskliga förhållanden har ett skyddsbehov och rätt till skydd. Samtidigt är det också viktigt att förhindra individer som kan utgöra ett säkerhetshot mot Sverige att etablera sig här. I flyktingströmmarna kan rymmas både personer med skyddsbehov och personer som kan komma att utgöra ett säkerhetshot i och mot Sverige. Viktigt är också att de personer som har rätt till skydd här också får det skyddet och inte på nytt utsätts för exempelvis hot och påtryckningar som flyktionspionage.

Det som Säkerhetspolisen framförallt betraktar som problematiskt är att det bland de asylsökande från exempelvis Syrien och närområdet, kan finnas personer som har förbindelser till terroristgrupper. Det är viktigt att Säkerhetspolisen i sitt förebyggande arbete lyckas identifiera dessa personer, som

kan komma att utgöra ett säkerhetshot, för att säkerställa att de inte ges möjlighet att använda Sverige som en plattform för terroristrelaterade handlingar.

Förebyggande arbete

Säkerhetspolisens bedömningar i utlänningsärenden syftar rent konkret till att individer som bedöms kunna bedriva säkerhetshotande verksamhet inte ska beviljas uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige. Vårt arbete kan innefatta ärenden med koppling till Säkerhetspolisens samtliga verksamhetsområden men huvuddelen av de ärenden som kräver utredning återfinns idag inom verksamhetsområdet kontraterrorism. Det är ett förebyggande arbete, som fokuserar på att minska risken för terroristattentat i Sverige såväl som att försvåra att Sverige används som en plattform för stödjande verksamhet till terroristgrupper utomlands. Den stödjande verksamheten kan till exempel utgöras av finansiering eller rekrytering. Ett frångående rikt förebyggande arbete bygger på en nära samverkan med strategiska partner. I detta fall framför allt Migrationsverket.

Erinran undantagsfall

Av den stora mängden ansökningar om uppehållstillstånd och medborgarskap som kommer in varje år så är det bara en begränsad

DE SEX STÖRSTA GRUPPERNA SOM SÖKT ASYL 2015:

Syrien: 51 338

Afghanistan: 41 564

Irak: 20 858

Statslös: 7 716

Eritrea: 7 233

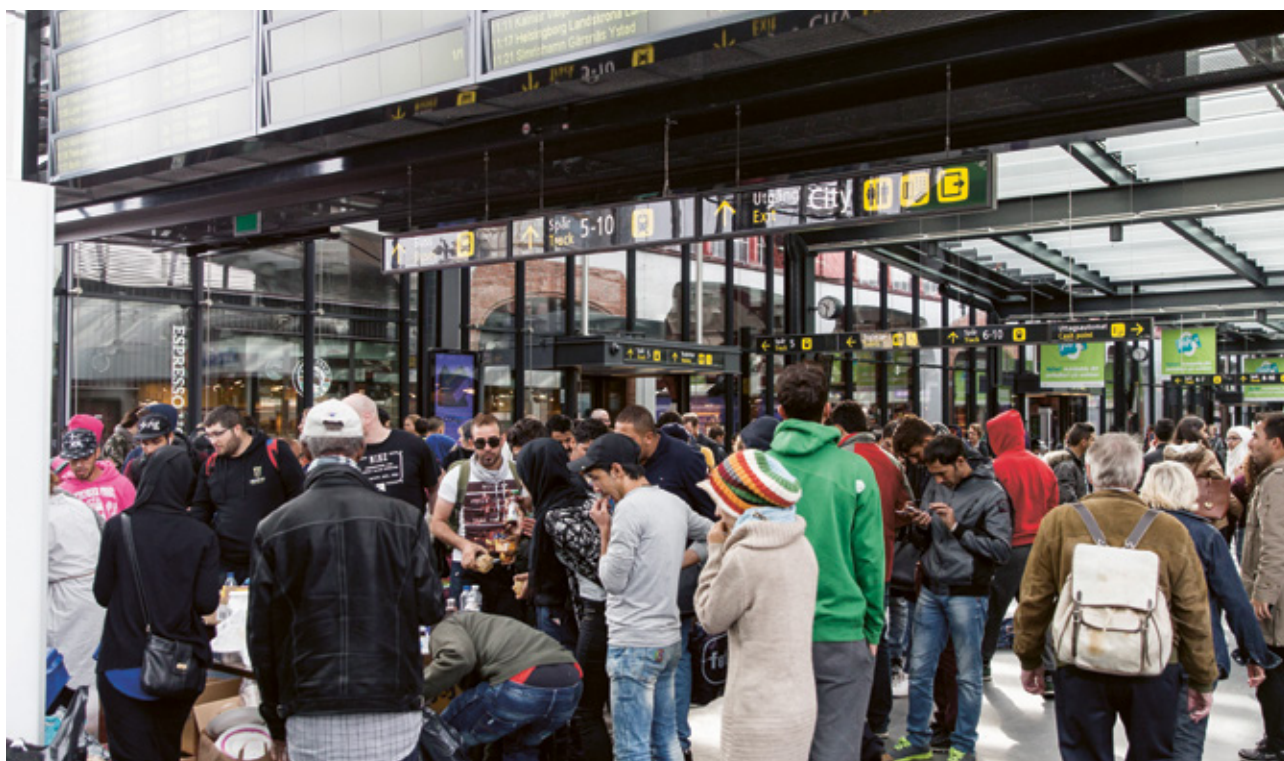
Somalia: 5 465

Siffrorna kommer från Migrationsverkets statistik för 2015.

Säkerhetspolisens bedömningar i utlänningsärenden syftar rent konkret till att individer som bedöms kunna bedriva säkerhetshotande verksamhet inte ska beviljas uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige.

LÄS MER:

Om flyktingspionage på sidan 16
Om säkerhetsskydd på sidorna 20–23
Om utlänningsärenden på sidorna 36–37

del som Migrationsverket lämnar till Säkerhetspolisen för utredning. Av de ärenden som utreds lämnar Säkerhetspolisen dessutom erinran endast i ett fåtal fall. Med erinran menas att Säkerhetspolisen på goda grunder föreslår att en ansökan om uppehållstillstånd eller medborgarskap ska avslås. Det förebyggande arbetet fokuserar på att identifiera och vidta åtgärder i relevanta ärenden samtidigt som en hög grad av rättsäkerhet upprätthålls.

Balansera olika behov

Säkerhetspolisen har ett uppdrag att skydda Sveriges säkerhet. När det gäller utlänningsärenden handlar detta om att säkerställa att de som bedöms utgöra ett säkerhetshot inte ges någon möjlighet att etablera sig inom vårt lands gränser. Givetvis innebär detta arbete en utmaning, inte enbart för Säkerhetspolisen utan även för samtliga parter, exempelvis Migrationsverket, som har ett ansvar kopplat

till dessa frågor. Det handlar om att balansera olika behov: skyddet av Sverige och de enskildas skyddsbehov.

Ibland står dessa behov mot varandra, de är helt enkelt inte förenliga. Det kan handla om personer som har skyddsbehov men som på grund av belastande omständigheter, exempelvis en koppling till en terroristklassad organisation, bedöms kunna utgöra ett säkerhetshot mot Sverige. I Säkerhetspolisens uppdrag ingår inte att beakta skyddsbehoven. Om sådana finns ansvarar Migrationsverket för prövningen av skyddsbehoven mot de säkerhetsskäl som Säkerhetspolisen anger.

Fokus för Säkerhetspolisens verksamhet är uteslutande de säkerhetshotande aspekterna, skyddet av Sverige står i förgrunden. Säkerhetspolisen, tillsammans med andra myndigheter, arbetar för att uppnå detta mål och samtidigt upprätthålla rättssäkra bedömningar för de enskilda. ■

Centralstationen
i Malmö, hösten 2015.

AKTUELLT 2015: Författningsskydd

Större aktivitet i extremistmiljöerna

Konflikten i Mellanöstern genererade stora flyktingströmmar och Sveriges flyktingmottagande var en fråga som engagerade och uppmärksammades under 2015. För författningsskyddets del handlade det om att bedöma om, och i så fall på vilket sätt, situationen påverkade extremistmiljöernas avsikt att begå ideologiskt motiverade brott.

Ahn-Za Hagström,
chefsanalytiker för
författningsskydd.

KONSEKVENSERNA SOM flyktingströmmarna har, och kan få, på det svenska samhället debatterades med stor intensitet i så väl den allmänna debatten som på sociala medier under 2015. Så även i de extremistmiljöer som Säkerhetspolisen följer.

– Som politiska frågor förknippas asylpolitik, invandring och migration mer med vit makt-miljön än med den autonoma miljön. Vit makt-miljön vill som bekant sätta stopp, eller åtminstone begränsa, antalet personer som ges uppehållstillstånd i Sverige, säger Ahn-Za Hagström, chefsanalytiker inom verksamhetsområde författningsskydd. Men asylpolitiska frågor kan även vara en hotdrivande faktor för den autonoma miljön som förespråkar solidaritet och ett generöst flyktingmottagande.

Med hotdrivande faktor menas en omständighet som kan påverka individers och grupper avsett att begå brott.

– De stora flyktingströmmarna skulle exempelvis kunna vara en tändande gnista för redan ideologiskt övertygade personer

eller ett tillfälle för enskilda individer att vilja "ta saken i egna händer" och begå brott för att påverka situationen eller våra folkvalda politiker, fortsätter Ahn-Za Hagström.

Bränder mot asyl- och transitboenden

Under 2015 rapporterade media om bränder mot befintliga och planerade asyl- och transitboenden runt om i landet. Internationellt fanns också flera exempel på hur aktörer som utifrån en högerextrem och främlingsfientlig värdegrund genomförde brottsliga aktioner som kan härröras till flyktingläget. Detta föranledde Säkerhetspolisen och den nationella operativa avdelningen vid Polismyndigheten att göra en gemensam bedömning av bränderna på och vid asylboenden i Sverige. Om de kan härledas till vit makt-miljön är oklart, menar Hagström och poängterar att det hittills inte finns något som tyder på att bränderna skulle vara organiserade.

– Tidigare erfarenheter, exempelvis från 1990-talet då Balkankriget medförde stora flyktingströmmar till bland annat Sverige

”Detta föranledde Säkerhetspolisen och den nationella operativa avdelningen vid Polismyndigheten att göra en gemensam bedömning av bränderna på och vid asylboenden i Sverige.”

**Ahn-Za Hagström, chefsanalytiker,
Säkerhetspolisen**

LÄS MER:

Om författningsskydd på sidorna 28–31

Extremistmiljöer =

Grupperingar som använder extrema metoder, ofta våldsamma sådana, för att förändra samhället.

Vit makt-miljön =

Vill ha ett auktoritärt styre och en nationell gemenskap baserat på etnicitet. Vill sätta stopp för eller begränsa antalet personer som ges uppehållstillstånd i Sverige.

Den autonoma

miljön = Vill ha ett klasslöst och ekonomiskt jämlikt samhälle. Förespråkar solidaritet och ett generöst flyktingmottagande.

och då flera flyktingförläggningar sattes i brand, visar också att brotten snarare begås av främlingsfientliga personer som bor på orter med många asylsökande och personer med annan etnisk bakgrund. Det är personer som rent generellt har främlingsfientliga åsikter, och inte ingår i den organiserade vit makt-miljön, och som därmed inte följs av Säkerhetspolisen, fortsätter Ahn-Za Hagström.

Flyktingmottagandet ställs mot individens trygghet

Samtidigt är asylpolitik och invandringsfrågor vit makt-miljöns profilområden. Till största del är strategin att lyfta fram invandringspolitikens negativa konsekvenser för enskilda individer genom att omvandla dem till en trygghetsfråga.

– Det handlar dels om det säkerhetshot som de anser att flyktingarna utgör eftersom alla anses vara potentiella terrorister, dels om att kostnaderna för flyktingmottagandet innebär nedskärningar i den sociala välfärden vad gäller vård, skola och omsorg. Dessutom utgör antalet asylsökanden ett argument – eller ett bevis – för att ”Sverige är ockuperat” och att ”etniska svenskar inom kort kommer att vara i minoritet”, säger Ahn-Za Hagström och menar att det kort och gott handlar om att spela på människors rädsla.

Organisation och strategi

Även om Mellanösternkonflikten, terroristattentaten runt om i världen och det stora flyktingmottagandet i Sverige engagerat extremistmiljöerna, har aktionerna till största del varit av det opinionsbildande slaget. Någon nämnvärd skillnad i den faktiska brottsligheten har inte noterats hos vare sig vit makt-miljön eller den autonoma miljön. Men det betyder inte att extremistmiljöerna inte kan påverka brottsligheten.

– Extremistmiljöerna är ofta väl medvetna om var lagstiftningens gränser går och agerar därefter. De vill snarare informera och inspirera andra att ”göra något”, att göra mot-

stånd i vardagen på det sätt de kan. Till sammans med den allmänna debatten kan det bidra till att enskilda individer upplever sig ha ett starkt stöd för brottsliga aktioner, att de är en del av ett större sammanhang och gör det de tror att alla skulle vilja göra, resonerar Hagström.

Även om brotten inte har koppling till extremistmiljöerna finns det sällan någon anledning för exempelvis vit makt-miljön att dementera den allmänna uppfattningen om att den bär ansvar för bränder vid asylboenden eller hatbrott. Det beror bland annat på de organisatoriska omständigheter och förändringar som bidrar till ett behov av att profilera sig och dra nytta av uppmärksamheten kring de asylpolitiska frågorna. Dels för att få ut sitt budskap och sin politik, dels för att öka sitt skrämselkapital.

Utmaningar och dilemman

Det är möjligt att medias rapportering och den allmänna debatten påverkar enskilda individer som utan koppling till någon gruppering upplever sig ha stöd för brottsliga aktioner. Det är också möjligt att andra, av helt andra orsaker, ser ett tillfälle att ”gömma sitt agerande” bakom flyktingfrågan och argument om flyktingmotstånd.

Några av dessa personer är sannolikt inte kända av Säkerhetspolisen sedan tidigare. Andra är personer som finns i utkanten av extremistmiljöerna, men utan att vara en del av dem och utan att tidigare ha begått brott. Frågan är hur hotet från dessa aktörer ska kunna motverkas, innan attentat eller andra brott som hotar individers liv och hälsa begås, samtidigt som den personliga integriteten ska skyddas.

– Det är det svåra, konstaterar Ahn-Za Hagström. Frågan om den personliga integriteten i förhållande till åtgärden ställer vi oss i alla sammanhang och situationer. Svaret är samverkan. Tillförlitliga bedömningar, bra metoder och samverkan. Utan samverkan med Polismyndigheten, det övriga rättsväsendet och det civila samhället vore det helt omöjligt. ■

AKTUELLT 2015: Författningsskydd och kontraterrorism

Så definieras terroristbrott

Hösten 2015 fördes en samhällsdiskussion om skolmorden i Trollhättan skulle betraktas som terroristbrott eller inte. Nedan klargör biträdande säkerhetspolischef Johan Sjöö vad som avgör vilken typ av brott som är terroristbrott och därmed tas om hand av Säkerhetspolisen, samt vilka brott som är Polismyndighetens ansvar.

BROTT SOM FALLER under terrorlagstiftningen ska hanteras av Säkerhetspolisen. Andra, minst lika allvarliga brott, som skolmorden i Trollhättan i oktober 2015, ska hanteras av Polismyndigheten.

Att bedriva underrättelsearbete och vidta åtgärder för att förhindra terroristattentat i Sverige och mot svenska intressen i utlandet är Säkerhetspolisens uppdrag och är högt prioriterat.

För att ett brott ska definieras som terroristbrott, och därmed hamna inom Säkerhetspolisens ansvarsområde, krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda.

– Till att börja med ska gärningen allvarligt kunna skada en stat, förklarar biträdande säkerhetspolischef Johan Sjöö.

Uppsåt avgör

När det har klarlagts, måste dessutom minst ett av följande syften med brottet vara uppfyllda: att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, att otillbörligen tvinga offentliga organ att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande strukturer i en stat.

– Det handlar om gärningspersonens uppsåt, alltså vilken avsikt som ligger bakom brottet, förtydligar han. Att skapa rädsla i en del av befolkningen, kan de facto vara

resultatet av ett grovt brott. Men för att det ska bedömas som terroristbrott krävs att detta också är gärningspersonens avsikt.

Hatbrott utreds av Polismyndigheten

Ett hatbrott däremot är ett brott där motivet är att kränka en person eller en folkgrupp på grund av ras, hudfärg, ursprung, tro eller sexuell läggning. Sådana brott utreds av Polismyndigheten.

– Att exempelvis morden i Trollhättan och mordbränder på flyktingboenden inte har bedömts som terroristbrott betyder inte att rättsväsendet inte tar brotten på största allvar, men de utreds då inte av Säkerhetspolisen, säger Johan Sjöö. ■

Johan Sjöö, biträdande säkerhetspolischef.

TERRORISTBROTT:

För terroristbrott döms den som begår vissa brott som allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation om avsikten med brottet är att:

- Injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp.
- Otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd.
- Allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Det är även brottsligt att offentligt uppmåna, rekrytera eller utbilda annan att begå terroristbrott. Därutöver finns bestämmelser som innebär att den som finansierar terroristbrott kan dömas.

AKTUELLT 2015: Personskydd

Säkra resor till länder med pågående väpnade konflikter

Personer ur den svenska statsledningen måste ibland resa till länder där det pågår väpnade konflikter, länder som Irak, Afghanistan och Somalia. Under hösten 2015 ägde flera sådana resor rum. Säkerhetspolisens personskydd säkerställer dessa resor.

EN OMFATTANDE planering krävs även när Sveriges ministrar eller vår statschef reser till länder där det råder fred och där det finns en fungerande statsapparat. Men i delar av världen där befolkningen levit i inbördeskrig och kaos i årtal råder en bristfällig säkerhet på plats och planeringen blir än mer krävande.

– Hotbilden på en och samma plats kan skilja sig från dag till dag och måste hela tiden uppdateras. Det syns också tydligt när vi är på plats att det är en statsrepresentant som kommer inresande. Han eller hon har alltid en delegation med sig. Det blir fler

människor, fler fordon och därmed mer uppmärksamhet, förklarar Susanna Trehörning, som är enhetschef på personskyddet.

Säkerhetspolisen ansvarar för att ha en uppdaterad lägesbild över platsen dit skyddspersonen, exempelvis en svensk minister, ska resa. Säkerheten för skyddspersonen är utgångspunkten i hela arbetet. Det handlar om den geografiska platsen, om säkra färdvägar, att ha kännedom om stridande parter och kunskap om vad som har skett tidigare, förklarar Ove Schober, som är sektionschef och den som är operativt ansvarig för den här typen av resor. Ove fortsätter:

– Innan resan äger rum hämtas uppgifter in om olika modus. Vi vill ha kännedom om vilka attentat som har förekommit tidigare, vilken typ av vapen som använts, hur säkerheten ser ut på platser och i de lokaler där skyddspersonen ska befinna sig.

Kan avråda från resa

Under två månader hösten 2015 förbereddes och genomfördes fem resor till olika konfliktområden för personer i den svenska centrala statsledningen.

Det är ministrarnas arbete och de önske-

Modus =

Tillvägagångssätt

Ove Schober,
sektionschef och
Susanna Trehörning,
enhetschef på
personskyddet.

"Säkerhetspolisen ansvarar för att ha en uppdaterad lägesbild över platsen dit skyddspersonen, exempelvis en svensk minister, ska resa."

Ove Schober, sektionschef, Säkerhetspolisen

LÄS MER:

Om personskydd på sidorna 24–27

mål som följer på det, som styr hur helheten blir. Behoven varierar beroende på vem i den centrala statsledningen som reser.

– Om en svensk ambassad finns i landet, skapar personalen där förutsättningarna för den inre personens möten eller deltagande i representativa sammanhang. Vårt perspektiv tillkommer och det handlar alltid om säkerheten, att skyddspersonen inte exponeras i onödan för identifierade hot, konstaterar Ove Schober.

Allas behov vägs samman för att till slut mynna ut i ett program som tagit hänsyn både till säkerheten och till att skydds-

personen ska kunna genomföra sitt jobb. Om säkerhetsläget så skulle kräva är det också möjligt att myndigheten avråder från att genomföra en resa.

Olika uppdrag kräver olika åtgärder

De som reste till länder med pågående väpnade konflikter under 2015 var statsministern, utrikesministern, försvarsministern och biståndsministern.

– Ibland sker resor som dessa med kort varsel. Detta ställer extra höga krav på oss när det rör flexibilitet, inhämtning och analys inför en resa, avslutar Ove Schober. ■

**Sveriges
utrikesminister**
Margot Wallström
tillsammans med
försvarsminister
Peter Hultqvist
besökte Iraks
huvudstad Bagdad
i november 2015.

AKTUELLT 2015: Ickespridning

Information – en del i kampen mot illegal anskaffning

Att förhindra spridning av produkter och kunskap som kan bidra till andra staters massförstörelsevapenprogram är ett av Säkerhetspolisens uppdrag. Antalet aktörer som vill ha tag på dessa produkter illegalt och som på olaglig väg försöker skaffa kunskap om dem är många. De använder också flera olika tillvägagångssätt för att nå sina mål.

SÄKERHETSPOLISEN HAR MÅNGA sätt att förhindra illegal anskaffning. En varaktig dialog med de instanser som har produkter och med dem som har kunskap om dessa produkter är en viktig metod för att stoppa illegal anskaffning från Sverige. En väg framåt, som effektivt minskar hotaktörers möjligheter att agera, är att dela information med de instanser som berörs.

Under 2015 har Säkerhetspolisen arbetat intensivt i kontakten med företag och lärosäten i landet för att informera om hur anskaffningen kan ske och hur de som är ansvariga, genom enkla och strukturerade

steg, bäst skyddar sitt företag eller lärosäte. Under 2015 hade Säkerhetspolisen drygt 80 möten med ansvariga vid företag och lärosäten.

– Resultaten av dessa möten överstiger våra förväntningar. Vi har nått ut med vårt budskap om anskaffning och om vilket ansvar man har som företagare eller motsvarande position vid lärosäten. Vid mötena har vi också haft möjlighet att träffa experter inom respektive områden. De har i sin tur förklarat för oss hur just deras produkter eller kunskap fungerar och skulle kunna användas av personer med illasinnade syften, säger Wilhelm Unge, Säkerhetspolisens chefsanalytiker för kontraspionageområdet.

Bättre riskbedömning

Tack vare dessa möten kan sedan Säkerhetspolisen på ett bättre sätt bedöma hur hög risk det är att en hotaktör är ute just efter de specifika produkterna till sitt massförstörelsevapenprogram. I många fall är det produkter med dubbla användningsområden, så kallade PDA-produkter, vilket betyder att produkterna har både civil och militär användning.

– Vid en del möten märker vi att många

”Vid en del möten märker vi att många företag inte alltid är medvetna om att de producerar något som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen.”

Wilhelm Unge,
chefsanalytiker, Säkerhetspolisen

Anskaffningsförsök

Det är väsentligt att alla berörda instanser får kännedom om aktuella anskaffningsförsök. Detta för att förhindra framtida försök.

företag inte alltid är medvetna om att de producerar något som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen. Det kan till exempel vara en så kallad tryckgivare som kan mäta absolut tryck, alltså vakuum, förklarar Wilhelm Unge.

Detta är en produkt som har flera civila användningsområden, till exempel inom olje- och gasindustrin, men tryckmätaren är också en kritisk produkt som är nödvändig i urananriktningsprogram, vars syfte är att ta fram vapendugligt uran för kärnvapen.

Under 2015 lades stor vikt vid att infor-

mera om konsekvenserna av de sanktioner som FN och EU då hade antagit mot Iran, Nordkorea, Syrien och Ryssland.

– Säkerhetspolisen informerar även om köparnas tillvägagångssätt så att företagen kan upptäcka om en kund försöker kringgå exportkontrollagstiftningen. Svenska företag och lärosäten bör vara uppmärksamma på om det till exempel finns önskemål från kunden eller gästforskaren som avviker från det normala. Är kunden ovanligt påstridig? Är kunden beredd att betala ett överpris eller har kunden märkliga och specifika önskemål

LÄS MER:

Om hotaktörer och anskaffning på sidorna 18–19

”Säkerhetspolisen informerar även om köparnas tillvägagångssätt så att företagen kan upptäcka om en kund försöker kringgå exportkontrollagstiftningen.”

när det rör transporter? En annan sak att beakta är om samma förfrågan kommer från flera håll, från oväntade företag och länder, förklarar Wilhelm Unge.

Kunskapsöverföring regleras i lag

Sverige håller en hög teknologisk nivå inom civil och militär industri. En del av produkterna får inte exporteras utanför EU utan tillstånd och även kunskapsöverföring är delvis reglerad i lag. Detta innebär exempelvis att företag måste söka tillstånd för att få utbilda personer från vissa länder, i de fall utbildningen berör känsliga teknikområden.

Säkerhetspolisen har under 2015 fortsatt att arbeta aktivt med frågan om just kunskapsanskaffning. Under 2015 har vi genomfört många besök vid svenska universitet och högskolor som har kunskap som kan användas inom massförstörelsevapenprogram.

– Vi har mött såväl personer på ledningsnivå som experter som verkar på institutiverna och diskussionerna handlar till stor del om vad det innebär att ha fördjupad kunskap inom särskilda discipliner och huruvida denna kunskap kan användas inom vapenprogram. Dilemmat för lärosäten är just balansen mellan kunskapsspridning och ansvaret att denna kunskap inte hamnar i fel händer, säger Wilhelm Unge.

Samarbetande partner

Säkerhetspolisen samarbetar med flera nationella och internationella myndigheter och organisationer i arbetet med att förhindra anskaffning. Ibland genomför Säkerhetspolisen företagsbesök tillsammans med

Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP).

– Vid de tillfällena har vi kunnat upplysa både om aktuell lagstiftning och om vikten av att söka exporttillstånd för kontrollerade produkter, förklarar Wilhelm Unge.

Säkerhetspolisen och ISP har också under 2015 genomfört en gemensam brevkampanj till ett antal företag som bedömts sälja eller tillverka kritiska produkter. Syftet är att informera om vad anskaffning innebär och hur ett företag bör agera. Det handlar i hög grad om hjälp till självhjälp för att svenska företag och lärosäten inte omedvetet ska begå lagbrott.

Uppsökande verksamhet

Under 2015 deltog Säkerhetspolisen tillsammans med Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) och ISP i International Atomic Energy Agency (IAEA) Procurement Outreach Programmet. Det är en årligen återkommande uppsökande verksamhet där Säkerhetspolisen har möjlighet att fördjupa och bredda dialogen ytterligare med företagsägare.

– Vi har också en ständig kontakt med svenska myndigheter. Det är väsentligt att samtliga berörda instanser får kännedom om aktuella anskaffningsförsök, inblandade aktörer och indikationer på nya länder som plötsligt visar intresse inom området. Detta hjälper även svenska företag att undvika lagbrott och svartlistning på andra länders marknader. Fokus för oss på Säkerhetspolisen är att förhindra aktuella anskaffningsförsök innan de genomförs, summerar Wilhelm Unge. ■

Wilhelm Unge, chefsanalytiker för kontrapionage.

AKTUELLT 2015: Kontraspionage

Rysk påverkan på opinionen

– och på det demokratiska beslutsfattandet

Det är en del i Säkerhetspolisens kontraspionagearbete att beskriva hotbilden mot Sverige och därmed informera om vad vi ser av utländska tjänsters underrättelseaktiviteter. Säkerhetspolisen bedömer till exempel att cirka en tredjedel av de ryska diplomaterna i Sverige arbetar under täckbefattning. Så såg det ut 2015 och så har det sett ut i flera år.

KONTAKTA OSS

En av Säkerhetspolisens viktigare informationskanaler är en uppmärksam allmänhet. Även om vi inte kan gå ut offentligt med hur vi arbetar baseras många av våra genombrott på upplysningar från enskilda, företag eller myndigheter. Om du uppmärksammar något som du tror kan ha koppling till utländsk kartläggning ser vi gärna att du kontakter oss. Kontakta oss på sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

RYSSLAND ANMÄLER dessa personer som diplomater eller annan utsänd personal men i verkligheten är de underrättelseofficerare. Oftast arbetar de antingen för den militära underrättelsetjänsten GRU eller för dess civila motsvarighet SVR, som är sprunget ur det sovjetiska KGB. Under 2015 har rysk ambassadpersonal ombetts lämna landet på grund av verksamhet som inte är förenlig med Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser.

Ickelinjär krigföring

Det öppna och demokratiska svenska samhället är i allt väsentligt robust. Ändå kan samhället påverkas och manipuleras eller utsättas för svåra påfrestningar av en utländsk aktör utan att vi för den skull befinner oss i krig. Den gamla föreställningen om att ett krig utspelas mellan arméer på ett slagfält tappar allt mer sin relevans. Landvinningar inom militär- och informationsteknologi innebär att konflikter till en allt större del utkämpas på distans med till exempel kryssningsrobotar, informationskrigföring och psykologiska operationer eller

genom att skapa politisk instabilitet.

En effekt av ett utnyttjande av icke-militära metoder är att gränsdragningen mellan krig och fred blir otydlig. En annan är att strategiska mål kan uppnås av en angripare, allt insvept i en slöja av förnekelse, desinformation och tvivel. Den ryska olagliga annekteringen av Krim 2014 är ett exempel på detta. Detta synsätt på krig innebär att behovet av underrättelser är mycket stora. De behövs för att skapa underlag för operationer. Därför är de ryska underrättelsetjänsternas arbete fortsatt mycket viktiga för Ryssland.

I Sveriges arbete mot den ovan beskrivna utvecklingen jobbar Säkerhetspolisen tillsammans med andra myndigheter.

Fortsatt rysk kartläggning av civil och militär infrastruktur

En motståndare kan kartlägga olika former av sårbarheter oavsett om de är militära eller civila. Detta kan bland annat ske med olagliga metoder. Förövaren kan vara en underrättelseofficer men även illojala anställda kan lämna känslig information till en utländsk underrättelsetjänst. I sådana fall

LÄS MER:

Om kontraspionage på sidorna 14–17

kallas dessa för agenter. En utländsk aktör kan även kartlägga och stjäla information genom elektroniska angrepp.

Sådan kartläggning kan ligga till grund för planläggning av bland annat sabotage. I slutändan kan syftet vara att lamslå viktiga samhällsfunktioner. Säkerhetspolisen har kunskap om att Ryssland arbetar med kartläggning av både civil och militär infrastruktur genom att använda samtliga av dessa metoder. Motverkan av detta är en av Säkerhetspolisens viktigaste uppgifter.

Syfte att skada förtroende för de folkvalda

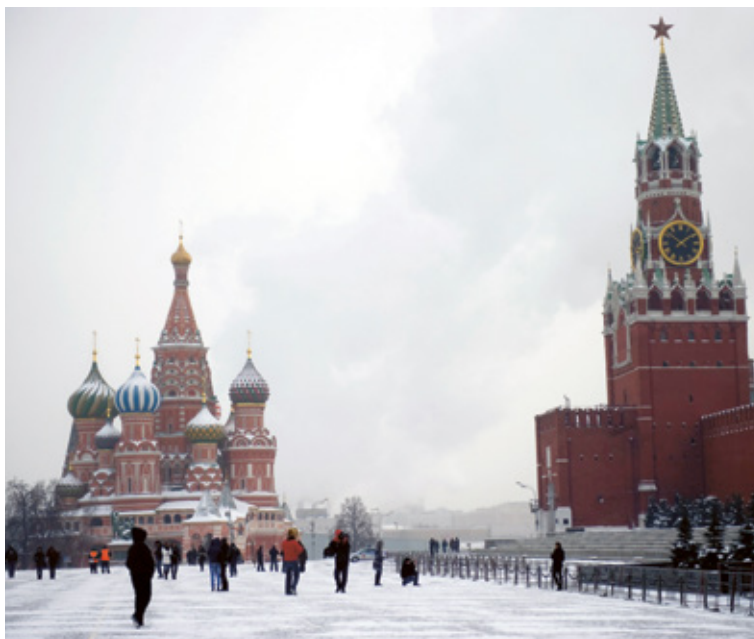
Genom informationsoperationer och desinformationskampanjer kan ett annat land försöka påverka den allmänna opinionen och det demokratiska beslutsfattandet. Ett sätt är att sprida uppfattningar som ifrågasätter politiska ledares trovärdighet. Därigenom kan ledarna i ett auktoritärt land projicera en uppfattning av att politiska ledare i en öppen demokrati agerar på samma sätt som de själva. Detta kan i förlängningen påverka vår öppenhet och demokrati och skada allmänhetens förtroende för de folkvalda.

Medieföretag lojala mot statsledningen

Säkerhetspolisen ser att Ryssland har en avsikt att påverka det politiska beslutsfattandet och den allmänna opinionen – inte bara i Sverige. Sådan påverkan kan ske genom stöd till ytterlighetsrörelser, informationsoperationer och desinformationskampanjer. Vid sidan av de ryska underrättelse- och säkerhetstjänsterna ser vi också att stora och resursstarka ryska medieföretag och nyhetsbyråer på senare år allt tydligare fungerar som lojala verktyg för den centrala statsledningen. Dessa mediebolag är verksamma såväl i Ryssland som i utlandet. Bland dessa finns mediebolagen RT och Sputnik.

Förvanskade budskap

Bristande granskning av etablerade mediekkanaler och snabba okritiska delningar i

sociala media medför att förvrängda, felaktiga och förvanskade budskap får snabb spridning. Risken är att allmänhetens tilltro till all nyhetsförmedling minskas. Samma effekt kan även nås genom att nyhetsarenan överflödas av nonsens – syftet är att grumla bilden och så frön av tvivel i form av ”kompletterande sanningar”. Under det senaste året har dessutom förfalskade brev spritts där Sverige bland annat har anklagats för att förbereda försäljning av vapensystem till Ukraina.

Påverkar den svenska debatten

Säkerhetspolisens bild är att Ryssland genom offentliga uttalanden har försökt påverka debatten om Sveriges säkerhetspolitiska vägval. Liknande propaganda sprids också i sociala medier i Sverige. Samma felaktiga, förvrängda och förvanskade budskap som sprids genom den offentliga propagandan sprids här. Syftet är att få ut pro-ryska budskap samt spå på oro och skapa splittring i samhället. ■

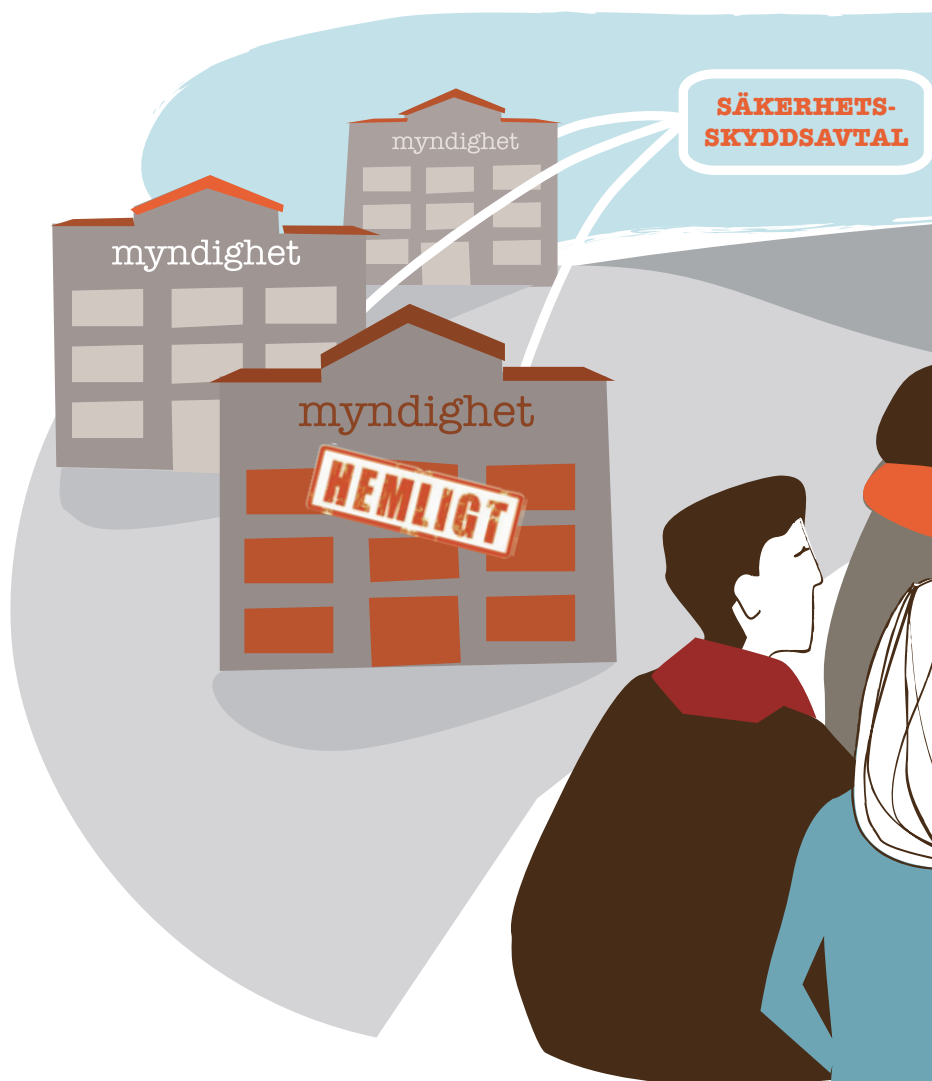
AKTUELLT 2015: Säkerhetsskydd

När säkerhetsskyddet inte fungerar

Ett möjligt fall

Att skydda det skyddsvärda innebär en utmaning för de flesta verksamheter och fler myndigheter än tidigare har kontakt med Säkerhetspolisen med anledning av att särskilt skyddsvärda delar av deras verksamhet läggs ut på underleverantörer.

Nedanstående skeende är sammansatt av flera olika verkliga fall. Syftet är att exemplifiera en möjlig händelseutveckling och peka på vad som kan hända när säkerhetsskyddet fallerar. Följ det fiktiva företaget ZYX-data steg för steg.

1 STÖLD UPPTÄCKS – HEMLIGA UPPGIFTER KAN HA RÖJTS

En myndighet informerar Säkerhetspolisen om att hemliga uppgifter kan ha röjts och att detta skulle kunna få konsekvenser för rikets säkerhet.

De ansvariga på myndigheten uppger att myndighetens datadrift är outsourcad och därmed även hanteringen av hemliga upp-

gifter till företaget ZYX-data. ZYX-data hanterar datadrift för ett stort antal företag och myndigheter.

Detta innebär att företaget huserar såväl kunders IT-system som information i sin serverhall. Det som nu skett är att myndigheten blivit informerad av ZYX-data att det skett ett inbrott i serverhallen. Myndighetens servrar har stulits.

2 BROTTSPLATSUNDERSÖKNING

ZYX-data anmälde stölden till Stockholmspolisen då den upptäcktes. Vid brottsplatsundersökningen konstaterades att det inte fanns någon åverkan på fastigheten vilket tyder på att gärningspersonen kunnat ta sig in i lokalen utan att lämna spår efter sig. När anställda vid företaget kom till jobbet den aktuella dagen noterade de att larm-

systemet var satt ur funktion. Även loggningen till passersystemet och inbrottslarmet visade sig vara raderade. Enligt rutinen vid serverhallen måste det vara två behöriga personer i hallen samtidigt. Vid brottsplatsundersökningen upptäcktes tekniska brister i passersystemet vilket gör det möjligt att dra samma kort två gånger.

3 INSIDER INBLANDAD

Myndigheten uppger till Säkerhetspolisen att ZYX-datas tio anställda är säkerhetsprovade i enlighet med det säkerhetsskyddsavtal som myndigheten har med ZYX-data. ZYX-data har även fem inhyrda konsulter från företaget Ärlands Bemanning AB. Dessa konsulter är dock inte säkerhetsprovade. All personal, inklusive de fem konsulterna, har via passerkort tillträde till fastigheten och samtliga lokaler. Någon avgränsad tillträdesbegränsning inne i lokalerna tillämpas inte. Av den information som nu framkommit drar polisen slutsatsen att

det är en person som på något vis är kopplad till företaget som varit delaktig i stölden, en så kallad insider.

4 UTPRESSNINGSFÖRSÖK

Tio dagar efter stölden meddelar säkerhetschefen vid myndigheten att de samma morgon via en budfirma fått en försändelse där en okänd part erbjuder myndigheten att köpa tillbaka de stulna serverarna för tre miljoner kronor. Försändelsen innehöll också en DVD med prover från det stulna materialet. Även utpressningsförsöket polisanmäls.

Lagstadgad säkerhetsanalys

Enligt 5 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) ska myndigheter undersöka vilka uppgifter i verksamheten som ska hållas hemliga med hänsyn till rikets säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd med hänsyn till rikets säkerhet eller skyddet mot terrorism. Resultatet av denna undersökning (säkerhetsanalys) ska dokumenteras.

LÄS MER:

Om säkerhetsskydd på sidorna 20–23

5 MISSTANKAR MOT KONSULTEN NILSSON

Efter en tid visar det sig att en av cheferna på ZYX-data har mottagit ett anonymt tips. Tipsaren hävdar att en person vid namn Nilsson försöker låna pengar av bekanta för att finansiera olika nätspel. Nilsson arbetar som konsult hos Ärlands bemanning AB och är sedan tre år tillbaka inhyrd av ZYX-data. Enligt tipset ska dessutom Nilsson ha fortlöpande kontakt med en grovt kriminell person.

6 BRISTANDE KÄNNEDOM OM PERSONALEN

Ärlands Bemanning AB har tidigare betraktat Nilsson som en lojal medarbetare. Hade en säkerhetsprövning gjorts hade man fått kännedom om att hans ekonomiska situation försämrats på senare tid. Det är något som kan påverka bedömningen av hans pålitlighet och även göra honom sårbar och mottaglig för påtryckningar och utpressning.

7 GRANSKNING AV SÄKERHETSSKYDDET

Förutom den förundersökning som Säkerhetspolisen inleder för att utreda om hemliga uppgifter kan ha röjts, initieras även en tillsyn med stöd av säkerhetsskyddslagstiftningen. Syftet med tillsynen är att granska säkerhetsskyddet vid myndigheten och belysa sårbarheter som måste åtgärdas kring den del av verksamheten som har bäring på rikets säkerhet.

8 RÄTTSLIGT EFTERSPEL

I det fiktiva fallet som beskrivs kan det rättsliga efterspelet se lite olika ut. Flera brott kan ha begåtts – exempelvis utpressning och stöld. Fallet tas vidare genom de rättsliga instanser som krävs, åtal väcks och om bevisningen mot Nilsson håller i rättegången så döms Nilsson.

VAD GICK FEL I DETTA FALL:

- All personal som borde varit säkerhetsprövad och registerkontrollerad var det inte.
- Tekniska brister i passersystemet möjliggjorde att företagets rutiner kunde kringgås.
- Myndigheten har antingen inte ställt tillräckliga krav på säkerhetsskyddet i outsourcingen av verksamheten till ZYX-data eller så har ZYX-data inte mött dessa krav. I det senare fallet har myndigheten inte heller kontrollerat att säkerhetsskyddet svarar mot deras krav.
- Det saknades säkerhetsskyddsavtal med underleverantören.

AKTUELLT 2015: Personskydd

Med stort ansvar bakom ratten

Medarbetarporträttet

Social kompetens, förmågan att hålla sig frisk och pigg, att vara flexibel och dessutom säker vid ratten ingår i Jennys arbete som säkerhetschaufför. Hon och hennes kolleger ingår i personskyddet, vars uppdrag är att skapa en säker miljö för de personer som ingår i den centrala statsledningen.

ENSLIGA VÄGAR I NOVEMBER-MÖRKER på väg mot ett politiskt möte i Vingåker, trånga gränder i ett soligt Visby eller avlämning av glittriga gäster vid Nobelfesten.

Vart än färden bär, ska Jenny som är säkerhetschaufför vid Säkerhetspolisen, se till att den passagerare – den skyddsperson – hon har med sig kommer säkert fram.

Säkerhetschaufförerna används för personer som Säkerhetspolisen ansvarar för att skydda då de behöver säkra transporter men inte livvaktsskydd. I nästan ett och ett halvt år har Jenny varit anställd som säkerhetschaufför.

Hur planeras dina arbetsdagar?

– Färden bestäms så klart av de scheman skyddspersonerna har. Ofta skjutsar jag flera olika ministrar under en och samma dag. En av dem ska kanske bara ha transport till sin vanliga arbetsplats på morgonen och sedan hämtas på kvällen, någon annan ska ut på studiebesök till ett företag eller en bondgård. När det är valtider reser vi runt i hela landet, berättar hon.

– Via Regeringskansliet får vi information

om agendan för Sveriges ministrar. Därför finns en daglig kontakt mellan personskyddet på Säkerhetspolisen och Regeringskansliet. Det är sedan ett digert arbete att koordinera tider och platser för att säkra att de som är i behov av förstärkt skydd får det.

Samverkan sker med många olika externa parter, till exempel riksdagen. Det kan vara snäva tidsscheman och inte sällan ändras planerna i sista stund.

– Det är en del av tjusningen med jobbet, menar Jenny, som mer än en gång varit med om att hon förberett sig minutiöst genom att kontrollera kartan och finna lämpliga färdvägar till en destination, för att i nästa sekund ställa om och styra mot en annan plats.

Säkerhetschaufförer som varit många år i yrket har erfarenhet som bara många timmar bakom ratten kan ge. De hittar i Stockholm och i stora delar av landet som i sin egen ficka. De är experter på vilka sträckor som är bäst under olika delar av dygnet. En skyddsperson ska inte bara komma fram säkert, han eller hon ska också komma fram i tid. För chaufförerna kan det också bli en del väntan.

LÄS MER:

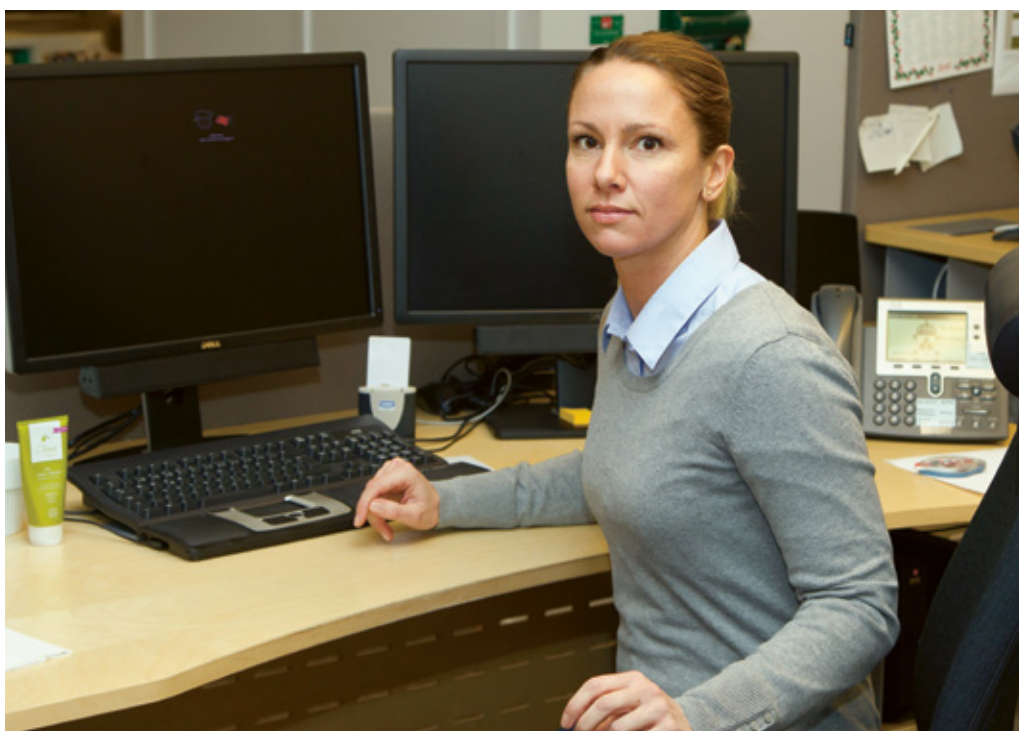
Om personskydd på sidorna 24–27

"En skyddsperson ska känna sig fri att tala om vad som helst. Gör de det är det ett kvitto på att de känner sig säkra på att informationen inte förs vidare. Det är ett stort förtroende som är självklart att inte bryta."

FAKTA OM SÄKERHETS- CHAUFFÖRERNA:

- Säkerhetschaufförerna är en del av personskyddet. Personskyddets uppdrag är att skapa en trygg miljö för de personer som ingår i den centrala statsledningen och där har chaufförerna en viktig uppgift.
- Säkerhetschaufförerna är till skillnad från livvakterna inte polisutbildade, men de har likartad utbildning i bland annat bilkörning, akutsjukvård och säkerhetstänkande.
- En säkerhetschaufför bör vara en person som är uppmärksam, noggrann och flexibel.
- Det skydd som en skyddsperson, till exempel ett statsråd, får utformas utifrån en bedömning av vilket behov som föreligger kopplat till skyddsvärde, hotbild och sårbarhet. Det kan innebära till exempel personligt larm, transport med säkerhetschaufför och/eller livvaktsskydd.

Vad pratar ni om i bilen?

– En skyddsperson ska känna sig fri att tala om vad som helst. Gör de det är det ett kvitto på att de känner sig säkra på att informationen inte förs vidare. Det är ett stort förtroende som är självklart att inte bryta, säger hon.

Att hålla sig frisk och pigg är en god strategi för att behålla de förmågor som krävs. En säkerhetschaufför måste vara koncentrerad i långa pass, aldrig släppa på säkerhetstänket, uppträda korrekt och vara socialt kompetent. En viss fingertoppskänsla krävs också. Jenny beskriver att en viktig del i arbetet handlar om att skyddspersonen ska känna förtroende.

Hur utvecklas ni och behåller er kompetens?

– Vi säkerhetschaufförer får kontinuerligt vidareutbildningar för att vi ska kunna hantera alla möjliga scenarier, säger Jenny som särskilt minns kursen som hölls i livräddning.

Utbildningen genomfördes utomhus tillsammans med livvakterna. De var vid en

badplats och fick kasta sig i vattnet i de kläder de jobbar i.

– Situationen skulle helt klart kunna äga rum på riktigt. Det var nyttigt att testa sin förmåga, konstaterar hon.

Jenny tränar så ofta hon kan i lokalerna på huvudkontoret i Solna och hon uppskattar att jobbet inte är ett nio till fem-arbete utan att veckorna och dagarna ser olika ut. Har hon långa pass kompenseras de med längre ledighet.

Vilka årliga händelser brukar kräva extra mycket av er?

– Nationaldagen, Pridefestivalen, möten på Harpsund, Almedalen, Nobelfesten... ja, listan är ganska lång, ler hon.

Chaufförernas fordon är anpassade för uppdraget. Att ha snabb och ständig kommunikation med den som är platschef vid till exempel ett statsbesök är viktigt. Både hämtning, skjuts och avlämning ska gå smidigt. ■

Foton: Säkerhetspolisen: sid. 5, 27, 44, 52, 55, 56, 58, 61, 69 och 70. Lars Hedelin/Polismyndigheten: sid. 35 och 48. Melker Dahlstrand: sid. 2–3. Magnus Hjalmarson Neideman/SvD/TT: sid. 43. Lars Brundin/Sydsvenskan/TT: sid. 51. POOL/TT: sid. 57. Fredrik Sandberg/TT: sid. 63. Peter Cederling/Folio: sid. 53. Gettyimages: sid. 17. Shutterstock: sid. 23. iStock: sid. 31, 41 och 60.

Illustrationer: Helena Halvarsson: sid. 64–67.

Infografik: TT Nyhetsbyrån: sid. 55. Marc Martínez/Åkesson & Curry: övriga.

Produktion: Säkerhetspolisen

Grafisk formgivning: Åkesson & Curry

Tryck: Edita, mars 2016

ISBN: 978-91-86661-11-3

Beställning: Publikationen kan laddas ner från www.sakerhetspolisen.se och beställas via sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

Säkerhetspolisen arbetar med att avslöja
brott mot rikets säkerhet, bekämpa
terrorism och skydda den centrala
statsledningen. Det gör vi för att skydda
det demokratiska systemet, medborgarnas
fri- och rättigheter samt den nationella
säkerheten.

Säkerhetspolisen

Box 12312, 102 28 Stockholm
Tfn 010-568 70 00, fax 010-568 70 10
E-post sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se
www.sakerhetspolisen.se